

KG.P.430.007.2021
Nr ewid. 127/2021/P/21/014/KGP

Informacja o wynikach kontroli

**UDZIAŁ POLSKI
W REALIZACJI PROJEKTU TWORZENIA I BUDOWY
AKADEMII RYBOŁÓWSTWA I NAUK O MORZU
W NAMIBE W ANGOLI**

DEPARTAMENT GOSPODARKI,
SKARBU PAŃSTWA I PRYWATYZACJI

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Informacja o wynikach kontroli

Udział Polski w realizacji projektu tworzenia i budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli

p.o. Dyrektor Departamentu Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Maciej Maciejewski

Akceptuję:

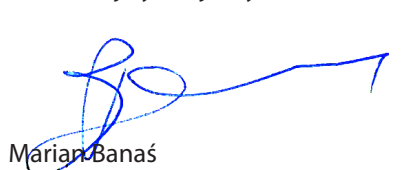
Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Małgorzata Motylow

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Warszawa, dnia 12.08.2021

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	6
2. OCENA OGÓLNA	9
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	10
4. WNIOSKI.....	12
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	13
5.1. Realizacja zadań mających na celu wykonanie praw i obowiązków wynikających z umów o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej zawartych z Rządem Republiki Angoli.....	13
5.2. Zapewnienie konkurencyjności wyboru kontrahentów oraz udziału wartości polskich towarów i usług polskiego pochodzenia przy zawieraniu oraz realizacji umów o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej zawartych z Rządem Republiki Angoli.....	20
5.3. Realizacja projektów edukacyjno-dydaktycznych w ramach projektu budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli	27
6. ZAŁĄCZNIKI	34
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	34
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	37
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności.....	44
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	46

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

Akademia	Akademia Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe, Angola;
AMG, UMG, uczelnia	Akademia Morska w Gdyni lub Uniwersytet Morski w Gdyni. Do 31 sierpnia 2018 r. uczelnia działała pod nazwą Akademia Morska w Gdyni, a od tej daty pod nazwą Uniwersytet Morski w Gdyni. Partner naukowo-edukacyjny budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe;
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego, utworzony na mocy ustawy z dnia 14 marca 2003 r. <i>o Banku Gospodarstwa Krajowego</i> (Dz. U. z 2020 r. poz. 1198, ze zm.);
Cena światowa	ceny towarów i usług kształtowane na rynkach międzynarodowych, które ze względu na swobodny przepływ towarów najlepiej odzwierciedlają ich cenę ¹ ;
MF	Ministerstwo Finansów, urząd obsługujący ministra właściwego ds. finansów publicznych,
MG, MR, MPiT, MRPiT	urząd obsługujący ministra właściwego do spraw gospodarki: – od 31 października 2005 r. – Ministerstwo Gospodarki ² – od 16 listopada 2015 r. – Ministerstwo Rozwoju ³ – od 9 stycznia 2018 r. – Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii ⁴ – od 15 listopada 2019 r. – Ministerstwo Rozwoju ⁵ – od 6 października 2020 r. – Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii ⁶ ;
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych,
Navimor	Navimor International Com sp. z o.o. – główny wykonawca projektu budowy Akademii;
OECD	z ang. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> , Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju;
Pomoc wiązana	pomoc faktycznie powiązana z zamówieniami na towary lub usługi z kraju ofiarodawcy lub z ograniczonej liczby krajów, obejmuje pożyczki, dotacje lub pakiety finansowania towarzyszącego, z poziomem koncesjonowania wyższym od 0%; warunki udzielenia pomocy wiązanej mają na celu zagwarantowanie równych warunków konkurencji w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych na rynkach międzynarodowych zgodnie z przepisami OECD dotyczącymi pomocy wiązanej;
Projekt	polski projekt rozwojowy budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli, na realizację którego przyznana została pomoc wiązana przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, Rządowi Republiki Angoli;
Świadectwo pochodzenia	Świadectwo pochodzenia towaru (z ang. <i>certificate of origin</i>) jest swego rodzaju paszportem, czy też obywatelstwem towaru. Dokument ten ma na celu potwierdzenie pochodzenia eksportowanego towaru i jest wymagany przez administrację celną kraju importera ⁷ ;
ufp	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. <i>o finansach publicznych</i> (Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.);

¹ <https://wwsb.edu.pl/co-to-jest-cena-swiatowa/>

² Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Gospodarki oraz zniesienia Ministerstwa Gospodarki i Pracy (Dz. U. Nr 220, poz. 1880).

³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2015 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Rozwoju oraz zniesienia Ministerstwa Gospodarki (Dz. U. poz. 2076).

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2018 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii (Dz. U. poz. 102).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 2019 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Rozwoju (Dz. U. poz. 2291).

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii (Dz. U. poz. 1736).

⁷ <https://www.biznes.gov.pl/pl/firma/handel-zagraniczny/chce-eksportowac/prowadze-handel-zagraniczny-przydatne-informacje/swiadectwa-pochodzenia-towaru>

- Umowa kredytowa z 2010 r.** *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, sporządzona w Luandzie dnia 27 sierpnia 2010 r. (M.P. Nr 92, poz. 1063);*
- Umowa kredytowa z 2017 r.** *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej podpisana w Luandzie dnia 6 marca 2017 r. (M.P. poz. 381, ze zm.).*

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy Rząd RP prawidłowo wykonywał prawa i obowiązki wynikające z umów zawartych z Rządem Republiki Angoli o udzielenie kredytów w ramach pomocy wiązanej?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy Ministerstwo Finansów oraz Bank Gospodarstwa Krajowego realizowały prawa i obowiązki wynikające z umów zawartych z Rządem Republiki Angoli i zapewniły skuteczną realizację celów i założeń umów?
2. Czy w ramach realizacji kontraktów na budowę Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli zapewniono konkurencyjny tryb wyboru kontrahentów, gospodarne wydatkowanie środków oraz procentowy udział wartości polskich towarów i usług polskiego pochodzenia zgodnie z umowami?
3. Czy zrealizowane zostały założenia edukacyjno-dydaktyczne projektu budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli?

Jednostki kontrolowane

Ministerstwo Finansów,
Bank Gospodarstwa Krajowego,
Uniwersytet Morski w Gdyni

Okres objęty kontrolą 2010–2020

Zdjęcie nr 1

Kompleks budynków głównych Akademii

Źródło: materiały Navimor International COM sp. z o.o.

Polska wsparła projekt budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Angoli umowami kredytowymi, w ramach pomocy wiązanej dla Republiki Angoli, na kwotę 14 mln dolarów (I etap – budowa, wyposażenie i program szkoleniowy⁸) i 60 mln euro (II etap – konstrukcja, wyposażenie, obsługa i program edukacyjny). Było to największe przedsięwzięcie edukacyjne prowadzone w Afryce przez kraj Unii Europejskiej. To kompleksowy projekt, który polegał na budowie i uruchomieniu Akademii, począwszy od etapu projektowego, przez dostawy i konstrukcję budynków, po wyszkolenie kadry i uruchomienie procesu dydaktycznego.

Polska, jako państwo członkowskie Unii Europejskiej jest, co do zasady uprawniona do prowadzenia własnej działalności handlowej i inwestycyjnej, pod warunkiem, że nie wiąże się ona z naruszeniem zasad konkurencji na rynku, w szczególności poprzez uprzywilejowanie niektórych przedsiębiorstw w drodze przyznania im korzyści niedostępnych dla ogółu uczestników rynku. Unia Europejska nie jest formalnie członkiem OECD, jednak jest stroną Porozumienia OECD w Sprawie Oficjalnie Wspieranych Kredytów Eksportowych⁹. Porozumienie to reguluje warunki finansowe, jakie krajowe Agencje Kredytów Ekspertowych (AKE) mogą oferować w celu zapewnienia równych warunków konkurencji w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych na rynkach międzynarodowych.

Pomysł utworzenia Akademii w Namibe powstał w 2006 roku, a polska Spółka Navimor sp. z o.o. wraz z AMG zaczęła realizację pierwszego etapu projektu.

W dniu 28 maja 2012 r. w Moçâmedes w prowincji Namibe w Angoli podpisano kontrakt pomiędzy trójmiejską firmą Navimor International Com sp. z o.o. a Ministerstwem Rolnictwa Rybołówstwa i Rozwoju Wsi Republiki Angoli, którego przedmiotem była realizacja drugiej fazy budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu. Partnerem naukowym i dydaktycznym firmy Navimor została AMG. Academia de Pescas e Ciências do Mar do Namibe miała być największym i sztandarowym przedsięwzięciem

⁸ Etap ten nie był objęty niniejszą kontrolą.

⁹ Szerzej str. 14 *Informacji*.

WPROWADZENIE

z zakresu współpracy na rzecz rozwoju realizowanego w krajach pozaeuropejskich, a także największym z projektów o charakterze edukacyjnym, realizowanych przez kraje UE w Angoli.

W ramach tego projektu na terenie około 70ha wybudowano nowoczesne budynki akademickie o łącznej powierzchni ok. 32 tys. m², mieszczące m.in. 30 laboratoriów tematycznych, siedem aul wykładowych, 25 sal lekcyjnych. Powstać miała także infrastruktura techniczna i socjalna kampusu, w tym system IT oraz pierwsza część akademików i osiedla domów dla kadry akademickiej. Budowa wodociągu i sieci elektrycznej miała zapewnić ciągłą dostawę wody i prądu na teren kompleksu Akademii.

Academia de Pescas e Ciências do Mar do Namibe miała zostać przygotowana do przyjęcia na studia blisko 1500 studentów na 14 specjalnościach, w ramach trzech wydziałów: rybołówstwa, przetwórstwa rybnego, eksploatacji zasobów wodnych. Miała ona zagwarantować przygotowanie wykwalifikowanych kadr morskich dla wszystkich zawodów związanych z pracą na morzu, administracją morską i przemysłem rybackim. Zajęcia miały być prowadzone przez międzynarodową, profesjonalną kadre dydaktyczno-naukową.

Zdjęcie nr 2

Osiedle domów dla personelu Akademii

Źródło: materiały Navimor International COM sp. z o.o.

Ministerstwo Rybołówstwa Republiki Angoli oraz Navimor prowadziły również dalsze ustalenia dotyczące III etapu tej inwestycji. Faza ta zakładała m.in. wybudowanie i wyposażenie kliniki uczelnianej, kompleksu sportowego, centrum przetwórstwa kraba i langusty, dostawę specjalistycznego statku szkoleniowo-badawczego i uzupełnienie nowoczesnego sprzętu laboratoryjnego. Planowana była także kontynuacja wsparcia edukacyjnego, w tym szkolenie personelu angolskiego i udział polskich wykładowców w uruchamianiu procesu nauczania.

WPROWADZENIE

W mediach przygotowany i realizowany przez Polskę projekt, określany jest jako modelowy przykład przedsięwzięcia wpisującego się w politykę ograniczania emigracji z kontynentu afrykańskiego poprzez tworzenie szans rozwojowych dla młodego pokolenia¹⁰.

Część konstrukcyjna projektu została ukończona w listopadzie 2015 r.¹¹ Akademia rozpoczęła swoją działalność 17 lipca 2017 r.

Kontrola została wpisana do Planu Pracy NIK na 2021 r., jako inicjatywa własna NIK. Propozycję tematu kontroli skierowała też do NIK w 2017 r. Sejmowa Komisja Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej.

Głównym założeniem kontroli było dokonanie oceny działań ministra właściwego ds. finansów publicznych, jako przedstawiciela Rządu RP, w zakresie wykonywania przez niego praw i obowiązków wynikających z zawartych z Rządem Republiki Angoli umów o udzielenie kredytów w ramach pomocy wiązanej.

¹⁰ <https://www.gdynia.pl/nauka-2,7718/duma-angoli-poznaj-kulisy-niezwyklego-przedsiwziecia,527763>
<https://www.portalmorski.pl/zegluga/24362-elementy-akademii-rybolowstwa-pyna-do-angoli>
https://youtu.be/6abK_ayYE1U

¹¹ <http://www.navimor.pl/akademia-rybolowstwa-i-nauk-o-morzu-w-angoli,50,pl.html>

2. OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła działania ministra właściwego do spraw finansów publicznych oraz Banku Gospodarstwa Krajowego związane z realizacją zadań wynikających z umów zawartych między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytów w ramach pomocy wiązanej, sporządzonych w Luandzie w dniu 27 sierpnia 2010 r. oraz 6 marca 2017 r. przeznaczonych na realizację projektów w dziedzinie edukacji w Republice Angoli. Obydwa podmioty prawidłowo wykonywały prawa i obowiązki wynikające z przedmiotowych umów, a cele projektów realizowanych w ramach umów zostały osiągnięte. Dzięki wykorzystaniu praktycznie całej kwoty 60 mln EUR kredytu przyznanego w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* została utworzona Akademia Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli.

Bank Gospodarstwa Krajowego, który zgodnie z zawartymi umowami kredytowymi był odpowiedzialny za obsługę bankową umów kredytowych, zrealizował swoje zadania zgodnie z zapisami tych umów. Co prawda umowę z Banco de Poupanca e Credito, podpisano z prawie dwuletnim opóźnieniem w stosunku do terminu wynikającego z *umowy kredytowej z 2010 r.*, jednak nastąpiło to z przyczyn niezależnych od BGK. Bank rzetelnie egzekwował spłaty rat kapitałowych i odsetek i przekazywał je na rachunek budżetu państwa. Minimalny 60% udział wartości towarów i usług polskiego pochodzenia w kontrakcie finansowanym na mocy *umowy kredytowej z 2010 r.* został osiągnięty. Na dzień 31 lipca 2016 r. wyniósł on 95,3%. NIK jednak zwraca uwagę, że przyjęty w Ministerstwie sposób weryfikacji przedmiotowego udziału *ex-post* rodzi ryzyko braku skutecznych działań zaradczych podejmowanych jeszcze w trakcie realizacji kontraktu. Działania Ministerstwa Finansów polegały na pobraniu wymaganych oświadczeń eksportera przed realizacją kontraktu oraz zlecenia kontroli skarbowej po zakończeniu jego realizacji.

Ministerstwo Finansów nie współpracowało z innymi resortami tj. Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Ministerstwem Rozwoju, Pracy i Technologii w zakresie aktywnej promocji zawartych umów kredytowych. Współpraca mająca na celu szerszą popularyzację informacji o możliwościach uzyskania kontraktów w ramach zawartych umów kredytowych, mogłaby przyczynić się do większego zainteresowania udziałem polskich przedsiębiorców w realizacji projektu, a tym samym do umożliwienia im wejścia na nowe rynki eksportowe. NIK pozytywnie ocenia fakt powołania we wrześniu 2019 r. przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych *Zespołu do spraw międzyrządowej współpracy kredytowej*, jako organu pomocniczego, a głównie opiniodawczego w zakresie podejmowania międzyrządowej współpracy kredytowej i wykonywania międzynarodowych umów kredytowych.

Uniwersytet Morski w Gdyni, który był głównym partnerem naukowym i dydaktycznym w tym projekcie, zrealizował główne założenia edukacyjno-dydaktyczne. Stwierdzone nieprawidłowości, związane głównie z opóźnieniami realizacji niektórych zadań, nie miały znaczącego wpływu na sukces przedsięwzięcia.

NIK zwraca uwagę, iż nie zaakceptowano kontraktu, jaki został zawarty zgodnie z *umową kredytową z 2017 r.* Wynikało to jednak z faktu, że jego zakres był niezgodny z założeniami i celem realizacji III fazy projektu, który miał być sfinansowany ze środków kredytu.

Przyznane Rządowi Angoli kredyty przyczyniły się do realizacji głównego celu projektu, jakim była budowa i rozpoczęcie działalności Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Ministerstwo Finansów realizowało prawa i obowiązki wynikające z zawartych umów kredytowych

NIK pozytywnie oceniła realizację przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych praw i obowiązków wynikających z umów zawartych z Rządem Angoli o udzielenie kredytów w ramach pomocy wiązanej, przeznaczonych na tworzenie i budowę Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli. MF w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* zaakceptowało jeden kontrakt o wartości 70 588,2 tys. EUR zawarty przez spółkę Navimor. Natomiast w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* został zawarty jeden kontrakt, który jednak nie uzyskał akceptacji strony polskiej. MF zgodnie z zapisami obydwu umów kredytowych notyfikowało w OECD projekty kontraktów w terminach wynikających z tych umów. [str. 13–15]

Obsługa bankowa kredytów przez BGK

NIK pozytywnie oceniła działania Banku Gospodarstwa Krajowego związane z realizacją praw i obowiązków wynikających z zawartych umów kredytowych. Obsługa bankowa oraz prowadzenie ewidencji obydwu umów kredytowych została przez MF powierzona BGK, który realizował ją w ramach zawartych *umów agencyjnych*. Podpisanie Porozumienia Bankowego pomiędzy BGK a Banco de Poupanca e Credito, tj. podmiotami które miały obsługiwać umowę nastąpiło z prawie dwuletnim opóźnieniem od terminu wynikającego z *umowy kredytowej z 2010 r.*, jednak opóźnienie podpisania tego porozumienia nastąpiło z przyczyn niezależnych od BGK. [str. 15–16]

Rozliczenie kredytu z 2010 r.

W ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* w 22 transzach wypłacono spółce Navimor prawie 100% z przyznanej kwoty 60 mln EUR kredytu. Zgodnie z zapisami *umowy kredytowej z 2010 r.* Rząd Republiki Angoli dokonał spłaty rat kapitałowych w wysokości 8,5 mln EUR oraz rat odsetkowych w kwocie 734,6 tys. EUR. BGK wszystkie kwoty spłaty rat kapitałowych i odsetkowych przekazał na odpowiednie rachunki budżetu państwa, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ponieważ 13 z 17 rat kapitałowo-odsetkowych zostało spłaconych z opóźnieniem wynoszącym od jednego do 140 dni, BGK naliczył zgodnie z zapisami umowy kredytowej odsetki za opóźnienie w łącznej wysokości 5,8 tys. EUR, które zostały spłacone w pełnej wysokości. BGK nie wliczył w ciężar udzielonego kredytu żadnych kosztów, gdyż na podstawie zawartych z MF *umów agencyjnych* otrzymywał wynagrodzenie ryczałtowe za obsługę wszystkich zobowiązań oraz należności Skarbu Państwa wynikających z umów rządowych. [str. 18–19]

Brak udziału strony polskiej w wyborze kontrahentów

W ocenie NIK zawarte umowy kredytowe z 2010 i 2017 r. nie dawały stronie polskiej możliwości udziału Ministerstwa Finansów w procesie wyboru kontrahentów¹² mających realizować poszczególne kontrakty. W związku z tym kwestia zapewnienia konkurencyjnego trybu wyboru kontrahentów, a tym samym zapewnienia jak najbardziej gospodarnego sposobu wydatkowania środków przyznanych w ramach kontraktów, realizowana była tylko przez stronę angolską, na podstawie obowiązujących w Angoli przepisów. NIK zwraca przy tym uwagę, iż MF nie dysponowało nawet informacjami, jakie procedury, czy też zasady wyboru kontrahentów zostały zastosowane przez stronę angolską. [str. 11–22, 24–25]

¹² Zgodnie z art. 4 ust. 3 *umowy kredytowej z 2010 r.* towary eksportowane z Rzeczypospolitej Polskiej do Republiki Angoli w ramach tej umowy, nie mogą stać się przedmiotem reeksportu do innych krajów bez pisemnej zgody Ministra Finansów Rzeczypospolitej Polskiej. Pojęcia *kontrahent* oraz *eksporter* mogą być w niniejszej *Informacji* wykorzystywane zamiennie.

Ministerstwo Finansów prowadziło monitoring udziału wartości towarów i usług polskiego pochodzenia w kontrakcie realizowanym na podstawie *umowy kredytowej z 2010 r.* poprzez przyjęcie oświadczenia eksportera oraz przeprowadzenie, po zakończeniu realizacji kontraktów, kontroli skarbowej w tym zakresie. Zrealizowano wymóg minimalnego procentowego udziału wartości towarów i usług polskiego pochodzenia w kontrakcie finansowanym na mocy *umowy kredytowej z 2010 r.*, co potwierdziła przeprowadzona w tym zakresie kontrola skarbowa. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli brak ze strony MF okresowej weryfikacji udziału wartości towarów i usług polskiego pochodzenia stwarzał jednak ryzyko opóźnionej reakcji w przypadku gdyby wymóg ten nie został zrealizowany. [str. 22–24]

Brak okresowego monitoringu udziału wartości polskich towarów i usług

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli brak było należytego współdziałania ministra właściwego do spraw finansów publicznych, ministra właściwego do spraw gospodarki oraz ministra właściwego do spraw zagranicznych przy promowaniu projektu budowy Akademii w Namibe w Angoli. Zdaniem NIK podjęcie aktywnych działań promocyjnych przy współpracy ww. ministrów mogłoby przyczynić się nie tylko do zainteresowania polskich przedsiębiorców, ale również do stworzenia możliwości wejścia na nowy rynek w Angoli. [str. 20]

Brak aktywnej promocji zawartych umów kredytowych

Ustalenia kontroli wskazują, iż zostały zrealizowane wszystkie główne założenia związane z realizacją projektu budowy Akademii w Namibe w Angoli. Zrealizowane zostały zgodnie z ustaleniami z Ministerstwem Rybołówstwa i Morza Republiki Angoli założenia edukacyjno-dydaktyczne. UMG będący głównym partnerem edukacyjnym w tym projekcie wywiązał się z przewidzianych kontraktem zadań. Wystąpiły co prawda nieprawidłowości, dotyczące m.in. opóźnień w realizacji części zadań, jednak wynikały one przede wszystkim ze skali złożoności i innowacyjności projektu. Wymagał on bowiem współpracy wielu naukowców przy tworzeniu podręczników czy też harmonogramów zajęć, dostosowanych do wymagań Rządu Angoli. [str. 29–32]

Realizacja założeń projektu budowy Akademii w Namibe w Angoli

Ministerstwo Finansów w celu zabezpieczenia realizacji celów edukacyjno-dydaktycznych projektu budowy Akademii, po przeprowadzeniu konsultacji z MRPiT oraz MSZ nie zaakceptowało kontraktu zawartego pomiędzy Ministerstwem Rybołówstwa i Morza Republiki Angoli, a Quenda Business Initiative sp. z o.o. Kontrakt ten został przedstawiony przez stronę angolską 7 grudnia 2018 r. i do dnia zakończenia czynności kontrolnych tj. 11 czerwca 2021 r. nie został zaakceptowany przez stronę polską. Oznacza to, iż nie został dotrzymany 60-cio dniowy termin dla procedury akceptacji tego kontraktu. Głównym powodem braku akceptacji tego kontraktu, były opinie MPiT, MSZ oraz Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej wskazujące na konieczność zapewnienia pełnej funkcjonalności Akademii na poziomie edukacyjnym, a nie tylko technicznym. Zasadniczym celem projektu miało być bowiem kształcenie wysokokwalifikowanych kadr, a nie budowa obiektów Akademii. W celu uzgodnienia zakresu rzeczowego III etapu MSZ oraz MRPiT prowadziły rozmowy ze stroną angolską, jednak ze względu na pandemię wirusa SARS-COV-2 i brak możliwości bezpośrednich rozmów, zostały one wstrzymane. [str. 32–33]

Wstrzymanie realizacji kontraktu zawartego do umowy kredytowej z 2017 r.

4. WNIOSKI

Minister Finansów,
Funduszy i Polityki
Regionalnej

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym wnioskowała o wprowadzenie mechanizmu bieżącego monitoringu stopnia realizacji poziomu udziału wartości dostaw polskiego i zagranicznego pochodzenia, jeszcze w trakcie realizacji kontraktów zawieranych w związku z realizacją międzyrządowych umów kredytowych.

Uniwersytet Morski
w Gdyni

W związku z zakończeniem realizacji kontrolowanego projektu, Najwyższa Izba Kontroli pomimo stwierdzonych nieprawidłowości odstąpiła od formułowania uwag i wniosków pokontrolnych.

Wniosek systemowy
dotyczący
zespołu do spraw
międzyrządowej
współpracy kredytowej

W opinii Najwyższej Izby Kontroli administracja rządowa oraz nadzorowane przez nią jednostki organizacyjne, powinny współpracować przy aktywnym promowaniu zawartych umów kredytowych, w celu upublicznienia informacji o zawartych umowach kredytowych, co zdaniem NIK umożliwiłoby większej liczbie polskich przedsiębiorców ubieganie się o realizację kontraktów.

W ocenie NIK zadanie to mógłby koordynować np. powołany w 2019 r. Zespół do spraw międzyrządowej współpracy kredytowej, którego zadaniem jest szeroka koordynacja procesu udzielania tego typu kredytów, w tym m.in. opiniowanie kontraktów eksportowych.

Popularyzacja wiedzy o możliwości ubiegania się kontrakty w ramach przyznanych kredytów, byłaby nie tylko elementem promocji wśród polskich przedsiębiorców, ale również dzięki stworzeniu możliwości szerszego udziału różnych podmiotów i stanowiłaby swoisty element działań antykorupcyjnych – dzięki zwiększeniu konkurencyjności.

Zdjęcie nr 3

Centrum treningowe ratownictwa morskiego – basen

Źródło: materiały Navimor International COM sp. z o.o.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Realizacja zadań mających na celu wykonanie praw i obowiązków wynikających z umów o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej zawartych z Rządem Republiki Angoli

Ministerstwo Finansów oraz Bank Gospodarstwa Krajowego prawidłowo realizowały swoje obowiązki wynikające z zawartych z Rządem Angoli umów kredytowych. Ministerstwo Finansów dokonało notyfikacji kontraktów do OECD zgodnie z postanowieniami tych umów. Bank Gospodarstwa Krajowego i Banco de Poupanca e Credito nie zawarły, w terminie wynikającym z *umowy kredytowej z 2010 r.* porozumienia Bankowego do obsługi płatności w ramach tej Umowy, jednak nastąpiło to z przyczyn niezależnych od strony polskiej. BGK prawidłowo rozliczał kredyt oraz nie obciążał go dodatkowymi kosztami. NIK zwrócił jednak uwagę na brak aktywnej promocji wśród polskich przedsiębiorców możliwości ubiegania się o kontrakty w ramach realizowanego projektu.

Zdjęcie nr 4
Akademiki

Źródło: materiały Navimor International COM sp. z o.o.

W okresie objętym kontrolą tj. w latach 2010–2020 Rząd Rzeczypospolitej Polskiej zawarł dwie umowy kredytowe z Rządem Republiki Angoli tj. *umowę kredytową z 2010 r.* i *umowę kredytową z 2017 r.* Minister Finansów reprezentował stronę polską przy dokonywaniu akceptacji projektów i kontraktów handlowych w ramach ww. międzyrządowych umów kredytowych, stosownie do przyjętej procedury akceptacyjnej.

W ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* Ministerstwo zaakceptowało jeden kontrakt nr 01-MINADERP-NAVIMOR 2010-II FASE DA APN zawarty 28 maja 2012 r. pomiędzy Navimor International Com sp. z o.o. a Ministerstwem Rolnictwa, Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rybołówstwa Republiki Angoli.

Kontrakty zrealizowane na podstawie umów o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej zawartych z Rządem Republiki Angoli

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wartość kontraktu zawartego w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* wyniosła 70 588,24 tys. EUR (art. 4 ust. 4 ww. umowy). W ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* z budżetu państwa na rzecz Banku Gospodarstwa Krajowego wypłacone zostały 22 transze płatności, w łącznej wysokości 60 000 tys. EUR.

W ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* nie został zaakceptowany żaden kontrakt. MF nie dokonało żadnych wypłat w ciężar udzielonego kredytu, ponieważ umowa kredytowa nie została uruchomiona¹³.

Notyfikowanie
i uzyskanie akceptacji
Organizacji Współpracy
Gospodarczej i Rozwoju

Stosownie do art. 2 pkt 1 *umowy kredytowej z 2010 r.* oraz art. 2 pkt 1 *umowy kredytowej z 2017 r.* Rzeczpospolita Polska była zobowiązana do dokonania notyfikacji do OECD¹⁴ umów, wszystkich projektów i kontraktów finansowanych w ramach kredytów. Notyfikacje te powinny być dokonywane zgodnie z procedurami zawartymi w *Porozumieniu w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych państw OECD z 2011 r.*¹⁵ oraz *Porozumieniu w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych państw OECD z 2018 r.*¹⁶

W dniu 2 lipca 2012 r., na podstawie art. 46 a *tiret 3 Porozumienia z 2011 r.* Ministerstwo dokonało w imieniu Polski notyfikacji do OECD projektu realizowanego w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* Jako datę podjęcia zobowiązania wskazano dzień 22 sierpnia 2012 r.

W dniu 23 listopada 2018 r. na podstawie art. 49 a *tiret 3 Porozumienia z 2018 r.* MF dokonało w imieniu Polski notyfikacji do OECD projektu realizowanego w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* dotyczącego III fazy realizacji Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu. W wyniku wątpliwości zgłaszanych przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz MSZ co do zakresu rzeczowego realizowanego projektu, do dnia zakończenia czynności kontrolnych, nie dokonano akceptacji kontraktu. Pomimo braku takiego wymogu, Ministerstwo wysłało jednak notyfikację do OECD uznając zatwierdzenie notyfikacji kontraktu przez OECD za niezbędny element jego akceptacji w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.*

Stosownie do art. 43 *Porozumienia z 2011 r.* oraz *Porozumienia z 2018 r.* Powiadomienia zostały sporządzone zgodnie z załącznikiem VIII i zawierały określone w nim informacje, a ich kopie przesyłano do Sekretariatu OECD.

¹³ Szerzej str. 32 *Informacji*.

¹⁴ Do podstawowych celów OECD należy wspieranie rozwoju gospodarczego jej państw członkowskich oraz państw trzecich. Polska jest członkiem OECD od 1996 r. na mocy *ustawy z dnia 27 września 1996 r. o ratyfikacji Konwencji o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju* – Dz. U. Nr 128, poz. 603, która weszła w życie z dniem 15 listopada 1996 r.

¹⁵ Porozumienie stanowi załącznik do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1233/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych oraz uchylające decyzje Rady 2001/76/WE i 2001/77/WE – Dz. U. L 326 z 8 grudnia 2011 r.; dalej: *Porozumienie z 2011 r.*

¹⁶ Aktualny tekst Porozumienia stanowi załącznik do rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/179 z dnia 25 września 2017 r. zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1233/2011 w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych – Dz. Urz. UE L 37 z 9.02. 2018; dalej: *Porozumienie z 2018 r.*

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Państwa OECD nie zgłaszały pytań i zastrzeżeń do notyfikowanych kontraktów, stosownie do przepisów art. 47–51 Porozumień. Wyżej powołane przepisy nie wymagały przedstawiania formalnego (pisemnego) potwierdzenia niezgłoszenia zastrzeżeń do notyfikacji.

Umowy kredytowe z 2010 r. oraz z 2017 r. przewidywały odpowiednio w art. 3 pkt 3 oraz w art. 3 pkt 4 poniższą procedurę akceptacji kontraktu. Ministerstwo Finansów Republiki Angoli miało poinformować pisemnie MF o zaakceptowaniu kontraktu przez właściwe władze Republiki Angoli, a następnie Ministerstwo miało przekazać do Ministerstwa Finansów Republiki Angoli pisemną akceptację kontraktu. Według zapisów wskazanych umów procedura akceptacyjna nie mogła przekroczyć 60 dni dla każdej z umawiających się stron.

Terminowość akceptacji kontraktów wynikających z umów

W ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* Ministerstwo zaakceptowało jeden kontrakt, który został wskazany przez stronę angolską do realizacji w piśmie z dnia 22 czerwca 2012 r. i został zaakceptowany przez Ministra Finansów w piśmie z dnia 22 sierpnia 2012 r., tj. w terminie zgodnym z art. 3 ust. 3 tej umowy kredytowej.

Kontrakt podpisany w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* został zweryfikowany jedynie przez Ministerstwo Finansów w zakresie zgodności z tą umową. Nie podlegał on opiniowaniu przez inne resorty, zgodnie z praktyką obowiązującą w tamtym okresie w zakresie realizacji międzyrządowych umów kredytowych, ze względu na brak jednoznacznych podstaw systemowych do opiniowania kontraktu przez inne resorty.

Ministerstwo nie zachowało terminu 60 dni dla procedury akceptacji kontraktu zawartego pomiędzy Ministerstwem Rybołówstwa i Morza Republiki Angoli, a Quenda Business Initiative sp. z o.o.¹⁷, przedstawionego przez stronę angolską w piśmie z dnia 7 grudnia 2018 r., wynikającego z art. 3 pkt. 4 *umowy kredytowej z 2017 r.* W okresie między 2010 r. a 2017 r. doszło bowiem do kilku znaczących zmian systemowych, które były podstawą zmiany procedury weryfikacji kontraktów¹⁸. Kontrakt ten nie został zaakceptowany ze względu na wątpliwości, jakie zgłaszały do projektu Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz MSZ. Kontrakt zawarty w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* nie wszedł w życie.

Bank Gospodarstwa Krajowego działający w imieniu Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, w ramach kontrolowanej działalności, na podstawie umów kredytowych z 2010 r. i 2017 r., wyznaczony był do bankowej obsługi kontraktów handlowych wdrażających projekty finansowane udzielonym

Obsługa bankowa kredytów przez Bank Gospodarstwa Krajowego

¹⁷ Dalej: Quenda.

¹⁸ Weszła w życie *ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2020 r. poz. 762, ze zm.), która zobowiązała do opiniowania projektów kontraktów przez tą instytucję; od 2013 r. Polska, reprezentowana przez MSZ, zyskała status członka w Komitecie Pomocy Rozwojowej OECD, który jest głównym organem koordynującym pomoc udzielaną przez państwa rozwinięte krajom rozwijającym się; po likwidacji Wydziałów Promocji i Handlu działających przy Ambasadach RP, zadanie bezpośredniego wsparcia polskich eksporterów przejęło Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, które obecnie koordynuje także współpracę Polski z OECD.

kredytem. Ponadto zobowiązany był do zawarcia umów wykonawczych z wyznaczonymi przez Rząd Angoli podmiotami do obsługi płatności w ramach tych umów.

Ministerstwo Finansów powierzyło BGK obsługę bankową i prowadzenie ewidencji księgowej m.in. zagranicznych należności Skarbu Państwa z tytułu udzielonych kredytów zagranicznych w ramach zawartych *umów agencyjnych* z 2007 r. i 2015 r.¹⁹ W dokonanych w latach 2010–2015 aktualizacjach załączników, zawierających wykaz należności i zobowiązań do tych umów, wskazano także *umowę kredytową z 2010 r.*

Zgodnie z art. 10 ust. 2 *umowy kredytowej z 2010 r.* Bank Gospodarstwa Krajowego i Banco de Poupanca e Credito (BPC – instytucja wskazana do obsługi Umowy przez Rząd Republiki Angoli) miały zawrzeć, w terminie 30 dni od wejścia w życie Umowy Porozumienie Bankowe do obsługi płatności w ramach tej Umowy.

Za podpisanie Porozumienia Bankowego po stronie polskiej odpowiedzialny był BGK, który pełnił funkcję agenta w zakresie realizacji międzyrządowej współpracy kredytowej. W dniu 17 września 2010 r. BGK wysłał do BPC projekt Porozumienia Bankowego z prośbą o przesłanie uwag lub akceptację treści Porozumienia, tj. w terminie wynikającym z *umowy kredytowej z 2010 r.* Ministerstwo pozostawało w roboczym kontakcie z BGK w sprawie podpisania Porozumienia. BGK z powodu braku odpowiedzi ze strony BPC przysyłał wielokrotnie monity do BPC w tej sprawie. Ministerstwo Finansów pismem z dnia 27 września 2012 r. zwróciło się do BPC o podjęcie działań w celu podpisania Porozumienia.

BPC przekazał do BGK podpisane Porozumienie przy piśmie przewodnim z dnia 8 października 2012 r.

Do dnia podpisania Porozumienia Bankowego żadne płatności z tytułu realizacji *Umowy kredytowej z 2010 r.* nie były realizowane.

Płatności za kontrakty finansowane w ramach umów kredytowych

Jedyny kontrakt handlowy w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* został zawarty 28 maja 2012 r., tj. w terminie zgodnym z postanowieniami art. 3 ust. 2 tej umowy²⁰. Kontrakt nr 01 MINADERP-NAVIMOR 2010 – II FASE DA APN²¹ został zawarty między Ministerstwem Rybołówstwa Republiki Angoli a Navimor International Com sp. z o.o.

W ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* kontrakt zawarto w dniu 28 sierpnia 2018 r., tj. w terminie zgodnym z art. 1 *Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o zmianie Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, podpisanej w Luandzie dnia 6 marca 2017 r.* Na mocy tego porozumienia zmieniono termin, w jakim miały zostać zawarte kontrakty w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* Porozumienie zostało zawarte zgodnie z procedurą przewidzianą w ustawie

¹⁹ Umowy między Ministerstwem Finansów a BGK z dnia: 21 grudnia 2007 r. i 21 grudnia 2015 r.; dalej: *umowy agencyjne*.

²⁰ W okresie dwóch lat od jej zawarcia.

²¹ Kontrakt w zakresie budowy i uruchomienia Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Angoli.

z dnia 14 kwietnia 2000 r. o *umowach międzynarodowych*²², z inicjatywy strony angolskiej, która przekazała swój wniosek w piśmie z dnia 23 marca 2018 r. W piśmie tym Minister Finansów Angoli poinformował m.in., że zawarcie stosownych kontraktów nie było możliwe w wyznaczonym w ramach umowy terminie ze względu na ograniczenia o charakterze technicznym oraz finansowym. Rada Ministrów RP zaakceptowała wniosek strony angolskiej.

W preambułach obu kontraktów znalazły się klauzule informujące o ich finansowaniu w ramach umów kredytowych z 2010 r. i 2017 r.

Płatności z tytułu Kredytu w wysokości nieprzekraczającej 60 mln EUR w ramach *Umowy kredytowej z 2010 r.* tj. w łącznej kwocie 59 999 999,75 EUR zostały dokonane na rzecz polskiego eksportera – spółki Navimor.

Płatności na rzecz polskiego eksportera były realizowane na bazie akredytyw dokumentowych. Każdorazowo po złożeniu przez eksportera w BGK zestawu dokumentów, Bank weryfikował otrzymane dokumenty pod kątem ich zgodności z warunkami akredytywy. Po stwierdzeniu, iż dokumenty są zgodne, BGK przekazywał je stronie angolskiej. Fakt otwarcia przez BPC akredytyw do obsługi płatności z Umowy oznaczał wyrażenie zgody na wypłatę środków w ciężar Kredytu, pod warunkiem prezentacji przez eksportera dokumentów zgodnych z warunkami akredytywy. Na podstawie otrzymanych dokumentów oraz wytycznych angolskich importerów BPC, w formie komunikatu swiftowego, upoważniał BGK do dokonania wypłat na rzecz polskiego przedsiębiorcy.

BGK występował do MF z pismem informującym o otrzymaniu upoważnienia od strony angolskiej do wypłaty środków i z prośbą o przekazanie środków w odpowiedniej wysokości na rachunek. Przy czym BGK nie przekazywał do Ministerstwa Finansów dokumentacji stanowiącej podstawę wypłat. Po zapewnieniu środków na rachunku, MF występował do BGK z pismem o dokonanie płatności na rzecz przedsiębiorcy.

Badaniem kontrolnym objęto wypłatę czterech transz Kredytu na łączną kwotę 26 145 047,25 EUR²³ (44% wypłaconych środków w ramach Umowy).

Środki zostały przekazane na rachunek Navimor po uprzednim przedstawieniu przez polskiego eksportera kompletu dokumentów potwierdzających wykonanie prac w ramach kontraktu nr 01 MINADERP-NAVIMOR 2010 – II FASE DA APN. Dokumenty były zgodne z warunkami akredytywy dokumentowej otwartej przez BPC w BGK.

Ponadto od dnia 22 listopada 2013 r. zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Finansów Republiki Angoli każda wypłata środków w ramach Umowy była uzależniona od akceptacji MF Angoli.

²² Dz. U. z 2020 r. poz. 127, ze zm.

²³ Transze o nr: 1. z 14 maja 2013 r. na kwotę 13 664 878 EUR, 10. z 14 lipca 2014 r. na kwotę 5 302 899,16 EUR, 17. z 27 października 2015 r. na kwotę 4 413 586,18 EUR oraz 22. z 14 kwietnia 2016 r. na kwotę 2 763 683,91 EUR.

Rozliczenie kredytu z 2010 r.

Zbadane transze Kredytu zostały przekazane na rachunek eksportera bez zbędnej zwłoki po każdorazowej akceptacji Ministerstwa Finansów RP dla BGK do pobrania z odpowiedniego rachunku MF RP (w części 98 budżetu państwa – finansowanie zagraniczne, rozchody) kwoty w złotych równoważnej wnioskowanej przez eksportera kwoty w EUR, liczonej po kursie kupna Narodowego Banku Polskiego obowiązującym w dniu przekazania środków.

W ramach *umowy kredytowej z 2010 r.* z przyznanej kwoty kredytu w wysokości nieprzekraczającej 60 mln EUR w okresie od 14 maja 2013 r. do 14 kwietnia 2016 r. w 22 transzach wypłacono Spółce Navimor w ramach kontraktu nr 01 MINADERP-NAVIMOR 2010 – II FASE DA APN łączną kwotę 59 999 999,75 EUR.

Zgodnie z art. 6 *umowy kredytowej z 2010 r.* do końca 2020 r. Rząd Republiki Angoli dokonał spłat rat kapitałowych (kapitału wymagalnego) od udzielonego Kredytu w kwocie 8 497 193,97 EUR oraz rat odsetkowych w kwocie 734 607,18 EUR – w wysokości 0,2% rocznie, określonej w art. 7 *umowy kredytowej z 2010 r.*

Zarówno kwoty rat kapitałowych jak i odsetkowych²⁴, zostały przekazane przez Bank na odpowiednie rachunki budżetu państwa w wysokościach wynikających z art. 6 i 7 *umowy kredytowej z 2010 r.* oraz w terminach określonych w *rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa*²⁵.

W okresie od 15 września 2013 r. – tj. pierwszej spłaty Kredytu według *umowy kredytowej z 2010 r.* – do końca 2020 r. powstały zaległości w spłacie rat kapitałowych w wysokości 2 880 314,86 EUR oraz zaległości w spłacie rat odsetkowych w wysokości 307 114,22 EUR. Na koniec 2020 r. wszystkie zaległości kapitałowe i odsetkowe zostały spłacone.

W przypadku gdyby Rząd Republiki Angoli nie dokonał płatności wynikających z Umowy zgodnie z terminem ich zapadalności, od niezapłaconych kwot są naliczane odsetki karne w wysokości 2% rocznie ponad stopę podstawową 0,2% (art. 7 ust. 5 *Umowy kredytowej z 2010 r.*). Bank naliczył zgodnie z Umową odsetki za opóźnienia w łącznej wysokości 5 853,26 EUR, które zostały spłacone w pełnej wysokości.

W okresie od 15 września 2013 r. do końca 2020 r. Rząd Angoli dokonał spłaty 17 rat kapitałowo-odsetkowych w łącznej wysokości 9 231 801,15 EUR. Z tego z opóźnieniem wynoszącym od 1 dnia do 140 dni, spłaconych zostało 13 rat.

Szczegółowo zbadano sposób windykowania przez Bank zaległości z tytułu spłat kapitałowo-odsetkowych przypadających według *umowy kredytowej z 2010 r.* na: 15 września 2015 r., 15 września 2016 r., 15 marca 2018 r. oraz 15 września 2018 r.

²⁴ Zgodnie z art. 5 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych* (Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.) dochodami publicznymi są dochody budżetu państwa z tytułu realizacji umów międzynarodowych (w przypadku Umowy – kapitał wymagalny), a zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 4 lit. c tej *ustawy* – środkami publicznymi są przychody budżetu państwa z tytułu spłat kredytów udzielonych ze środków publicznych (odsetki).

²⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 259.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Bank zgodnie z *Umową kredytową z 2010 r.* prawidłowo naliczył wysokość odsetek karnych, a spłacone kwoty zaległości zaliczone zostały w kolejności odpowiednio na poczet spłaty: odsetek za opóźnienie, odsetek kontraktowych i kapitału wymagalnego – tj. zgodnie z art. 7 ust. 7 *umowy kredytowej z 2010 r.* Bank przedstawił do kontroli korespondencję z Ministerstwem Finansów Republiki Angoli, z której wynikało, że niezwłocznie po odnotowaniu braku spłaty kapitałowo-odsetkowej BGK wysyłał monity do MF Angoli w przedmiotowej sprawie. W wyniku podjętych przez Bank działań, zaległości kapitałowo-odsetkowe, które powstały według *umowy kredytowej z 2010 r.*: 15 września 2015 r. – zostały spłacone 21 grudnia 2015 r. oraz 3 lutego 2016 r., 15 września 2016 r. – spłata 16 września 2016 r., 15 marca 2018 r. – spłata 16 marca 2018 r., 15 września 2018 r. – spłata 24 października 2018 r. i 28 listopada 2018 r.

Zgodnie z art. 10 ust. 2 *Umowy kredytowej z 2017 r.* Bank Gospodarstwa Krajowego i Ministerstwo Finansów Republiki Angoli miały zawrzeć, w możliwie najkrótszym terminie od dnia wejścia w życie Umowy, Porozumienie Wykonawcze niezbędne do realizacji Umowy.

Wykorzystanie środków w ramach umowy kredytowej z 2017 r.

Porozumienie Wykonawcze zostało zawarte w dniu 28 marca 2017 r.

Według stanu na koniec I kwartału 2021 r. w ramach niniejszej Umowy żadne płatności nie zostały zrealizowane, ponieważ strona polska zgłosiła zastrzeżenia, co do zakresu rzeczowego zadań, które mają zostać zrealizowane w III Fazie realizacji projektu, ze środków z *umowy kredytowej z 2017 r.*²⁶

BGK nie poniósł kosztów związanych z obsługą *umowy kredytowej z 2010 r.*, żadne koszty (podatki, zobowiązania, obciążenia i inne opłaty) nie zostały wliczone w ciężar udzielonego Kredytu – co było zgodne z art. 11 ust. 1 *umowy kredytowej z 2010 r.*

Koszty obsługi umowy kredytowej z 2010 r.

W okresie objętym kontrolą Bank posiadał dwie Umowy Agencyjne²⁷ zawarte z Ministerstwem Finansów RP w sprawie powierzenia BGK prowadzenia obsługi bankowej oraz ewidencji księgowej wybranych zobowiązań oraz należności Skarbu Państwa, wynikających z umów rządowych objętych niniejszą kontrolą. Zgodnie z postanowieniami tych Umów Bank za wykonanie czynności objętych tymi Umowami pobierał zryczałtowane wynagrodzenie w formie prowizji.

Wartość wynagrodzenia należnego BGK z tytułu umowy agencyjnej z 2007 r. wyniosła 3250 tys. zł rocznie, zaś z tytułu umowy agencyjnej z 2015 r. wyniosła w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. 4804,5 tys. zł oraz 4 274,5 tys. zł rocznie począwszy od 1 stycznia 2017 r. Ponieważ umowy agencyjne przewidywały wynagrodzenie ryczałtowe dla BGK za obsługę zobowiązań oraz należności Skarbu Państwa, wynikających z umów rządowych, nie było możliwe wyliczenie, jaka część wynagrodzenia z tytułu tych umów agencyjnych dotyczyła czynności

²⁶ Szerzej str. 32 *Informacji*.

²⁷ Tj. Umowa z dnia 21 grudnia 2007 r. oraz Umowa z dnia 21 grudnia 2015 r.

Brak aktywnej promocji wśród przedsiębiorców umów kredytowych

związanych z obsługą *umowy kredytowej z 2010 r.* Żadna z tych umów nie precyzowała wartości wynagrodzenia dla BGK przeznaczonego na obsługę poszczególnych kredytów, w tym *umowy kredytowej z 2010 r.*

Działania Ministra właściwego do spraw gospodarki, mające na celu promocję możliwości ubiegania się o kontrakty w ramach umów kredytowych zawartych z Rządem Angoli polegały na zamieszczeniu na stronie internetowej MRPiT notatki informującej o stosunkach gospodarczych z Angolą. W notatce opublikowanej w kwietniu 2017 r. zawarto m.in. informację o podpisaniu 6 marca 2017 r. przez Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej, Pana Piotra Myśliwca, w imieniu Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, trzeciej umowy pomiędzy Rządem RP a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej.

Jedynym aktywnym działaniem podjętym przez resort gospodarki w celu upublicznienia informacji o zawarciu umów o udzieleniu kredytów z Angolą podjętym we współpracy z Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych/Polską Agencją Inwestycji i Handlu było zorganizowanie seminarium w ramach realizowanego przez PAIZ/PAIH programu *Go Africa*. Działanie to polegało m.in. na współorganizowaniu i objęciu patronatem honorowym zorganizowanym w 2016 r. Forum Polska–Portugalia–Angola–Brazylia–Mozambik. Forum zorganizowane zostało z inicjatywy Polsko-Portugalskiej Izby Gospodarczej, we współpracy z ambasadami Angoli, Portugalii, Brazylii i Mozambiku, a jednym z uczestników był przedstawiciel firmy realizującej kontrakt w ramach umowy (firma Navimor). Celem wydarzenia było poszerzenie wiedzy na temat rynków portugalskojęzycznych oraz możliwości współpracy biznesowej w Portugalii, Angoli, Brazylii i Mozambiku, a także zaprezentowanie przykładów polskich przedsiębiorstw, które odniosły sukces na wymienionych rynkach.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych nie prowadziło natomiast żadnych działań informacyjno-promocyjnych związanych z umowami kredytowymi z 2010 r. i 2017 r. MSZ brało natomiast udział w konsultacjach dotyczących uzgodnienia i zatwierdzenia III Etapu projektu budowy Akademii Morskiej w Namibe. Jednakże ze względu na panującą pandemię wirusa SARS-COV-2 działania te zostały przerwane, ze względu na brak możliwości zorganizowania bezpośrednich konsultacji.

5.2. Zapewnienie konkurencyjności wyboru kontrahentów oraz udziału wartości polskich towarów i usług polskiego pochodzenia przy zawieraniu oraz realizacji umów o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej zawartych z Rządem Republiki Angoli

W odniesieniu do *umowy kredytowej z 2010 r.* zrealizowany został procentowy udział wartości towarów i usług polskiego pochodzenia, co potwierdziła przeprowadzona w tym zakresie, po zakończeniu kontraktu kontrola skarbowa. Ministerstwo Finansów nie prowadziło jednak bieżącego czy też nawet okresowego monitoringu udziału wartości towarów i usług

polskiego pochodzenia w realizowanym kontrakcie. Strona polska nie uczestniczyła w procesie wyboru podmiotu mającego realizować kontrakt zawarty w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.*, jak też podwykonawców. Wyboru tego dokonywała bowiem tylko strona angolska, na podstawie swoich procedur.

Umowy kredytowe z 2010 r. oraz z 2017 r. zostały opublikowane w Monitorze Polskim. Ministerstwo w celu zapewnienia dostępu do informacji o przedmiotowych umowach dla wszystkich potencjalnie zainteresowanych podmiotów dodatkowo opublikowało informacje o ich podpisaniu na swojej ogólnodostępnej stronie internetowej w zakładce poświęconej rządowym kredytom eksportowym jako jednej z form wsparcia eksportu²⁸. Na ww. stronie internetowej zamieszczono teksty umów kredytowych, informacje na temat ich statusu, a także ogólne warunki jakie powinni spełniać eksporterzy, aby ubiegać się o finansowanie kontraktu w ramach kredytu. Ministerstwo podało również dane teleadresowe Wydziału Rządowych Kredytów Eksportowych Departamentu Gwarancji i Poręczeń, gdzie można było uzyskać bardziej szczegółowe informacje. Treść obu umów kredytowych dostępna była także na stronie internetowej Bazy Traktatowej prowadzonej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, na której udostępniane są wykazy i teksty umów międzynarodowych, których Polska jest stroną²⁹.

Ponadto na portalu promocji eksportu prowadzonej przez ministerstwo właściwe ds. gospodarki, w zakładce dotyczącej wsparcia finansowego udzielanego eksporterom, znalazła się informacja o Ministerstwie Finansów jako instytucji odpowiedzialnej za udzielanie kredytów rządowych przeznaczonych na finansowanie dostaw towarów i usług z Polski oraz odwołanie do strony Ministerstwa³⁰.

Umowy kredytowe nie przewidywały udziału Ministerstwa w procesie wyboru eksporterów mających realizować poszczególne kontrakty. Wybór ten realizowany był wyłącznie przez stronę angolską w oparciu o obowiązujące w tym kraju przepisy i zasady. Strona angolska nie wystąpiła również do MF o wsparcie w tym procesie. Według stanowiska Ministerstwa Finansów, wyrażonego w trakcie kontroli, ingerencja strony polskiej w te procesy bez wniosku ze strony Angoli mogłaby zostać odebrana jako ingerencja w sprawy wewnętrzne kredytobiorcy i negatywnie wpłynąć na dalsze stosunki dyplomatyczne pomiędzy oboma krajami.

Wobec powyższego MF nie dysponowało informacjami, jakie procedury i zasady przy wyborze eksporterów i negocjacji kontraktów stosowała strona angolska ani jakie wymagania stawiane były tymże eksporterom. MF nie dysponowało również specyfikacją co do zakresu produktów

Zapewnienie konkurencyjnego trybu wyboru kontrahentów oraz gospodarnego wydatkowania środków

²⁸ <https://www.gov.pl/web/finanse/kredyty-rzadowe-wspieranie-eksportu>. Informacje na temat *umowy kredytowej z 2010 r.* nie znajdują się obecnie na ww. stronie internetowej ponieważ projekt w ramach tej umowy został zrealizowany, środki finansowe wypłacone, a kredyt znajduje się w okresie spłaty i nie jest dostępny dla polskich eksporterów.

²⁹ <https://traktaty.msz.gov.pl/>

³⁰ <https://www.trade.gov.pl/pl/niezbednik-eksportera/instytucje-pomagajace-eksporterom/wsparcie-finansowe/233704,ministerstwo-finansow.html>

i usług, które miały być zamawiane w ramach kontraktów. Ministerstwo nie dysponowało również informacjami, czy ww. procedury i wymogi były upubliczniane przez stronę angolską.

Kontrakty, podpisane uprzednio przez eksporterów oraz władze Angoli, przedstawiane były do weryfikacji przez MF pod względem warunków, jakie powinni spełniać eksporterzy. Zgodnie z procedurą określoną w samych umowach kredytowych przedsiębiorcy mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ubiegający się o kontrakty powinni wykazać się dobrą sytuacją finansową, mieć uregulowane zobowiązania podatkowe i publiczno-prawne, udokumentować doświadczenie w realizacji transakcji w handlu międzynarodowym oraz złożyć oświadczenie o zobowiązaniu do przestrzegania zapisów umów kredytowych. Ministerstwo na swojej stronie internetowej zamieściło uszczegółowienie tych wymogów³¹. Zarówno w przypadku kontraktu podpisanego na mocy *umowy kredytowej z 2010 r.*, jak i *umowy kredytowej z 2017 r.* Ministerstwo wymagało przedłożenia dokumentów potwierdzających spełnienie ww. wymogów od obu eksporterów³².

Realizacja założeń
co do wartości towarów
i usług polskiego
pochodzenia

Zapisy obu umów kredytowych w art. 4 ust. 4 zawierały wymóg, aby w każdym z finansowanych na ich podstawie kontraktów wartość towarów i usług polskiego pochodzenia była nie niższa niż 60% wartości tego kontraktu. Na potwierdzenie spełnienia powyższego wymogu każda ze stron mogła żądać od eksporterów przedstawienia dokumentów potwierdzających pochodzenie towarów i usług. Dodatkowo w art. 3 ust. 5 w obu umowach kredytowych akceptację kontraktów finansowanych na ich mocy uzależniono od przedstawienia przez eksporterów oświadczenia o przestrzeganiu zapisów umów kredytowych.

W oświadczeniach, które mieli obowiązek składać kontrahenci, Ministerstwo zawarło zobowiązanie do zapewnienia udziału, co najmniej 60% wartości towarów i usług polskiego pochodzenia w całkowitej war-

³¹ Na stronie internetowej <https://www.gov.pl/web/finanse/kredyty-rzadowe-wspieranie-eksportu> Ministerstwo wskazało iż w celu zapewnienia skutecznej i rzetelnej realizacji kontraktów finansowanych polskim kredytem rządowym, polskie przedsiębiorstwa, które zamierzają finansować swoje kontrakty eksportowe w ramach kredytów rządowych, powinny spełniać następujące kryteria:

- przedsiębiorstwo musi przedstawić zaświadczenie o niezaleganiu z podatkami oraz składkami ZUS;
- przedsiębiorstwo powinno wykazywać dodatni wynik finansowy w okresie ostatnich 3 lat, a także załączyć sprawozdania finansowe za te okresy;
- przedsiębiorstwo powinno prowadzić działalność gospodarczą na terenie kraju przez okres minimum 3 lat;
- przedsiębiorstwo powinno legitymować się doświadczeniem w realizacji projektów z danej dziedziny, potwierdzonym referencjami od zamawiających;
- przedsiębiorstwa są zobowiązane zapoznać się z treścią i podpisać dwa oświadczenia eksportera, informujące o:
  - zasadach realizacji indywidualnego kontraktu w ramach międzyrządowej umowy kredytowej,
  - braku przekupstwa zagranicznego funkcjonariusza publicznego przy zawieraniu kontraktu eksportowego.

³² Kontrakt z firmą Navimor International Com sp. z o.o. podpisany z władzami Angoli w toku dalszej procedury został zaakceptowany przez stronę polską i był realizowany we współpracy z Akademią Morską w Gdyni jako partnerem edukacyjnym. Przy realizacji projektu uczestniczyło 62 głównych podwykonawców polskich jak i podwykonawcy zagraniczni, w tym lokalne firmy angolskie. Kontrakt podpisany na podstawie umowy kredytowej z 2017 r. w związku z realizacją wskazanej procedury nie został zaakceptowany przez stronę polską.

tości kontraktu. Uszczegółowiono również, jakie kategorie towarów i usług będą uznawane za pochodzenia polskiego, a jakie zagraniczne³³. Wskazano także, iż wysokość tego udziału może zostać zweryfikowana na podstawie dokumentacji określającej pochodzenie towarów i usług oraz poprzez przeprowadzenie w tym zakresie kontroli zarówno w trakcie realizacji kontraktów, jak i po ich zakończeniu. W oświadczeniach wymaganych przez Ministerstwo zawarto także zapis, iż sankcją za poświadczenie nieprawdy będzie utrata możliwości uzyskania finansowania kontraktów w ramach międzyrządowych umów kredytowych oraz poniesienie konsekwencji określonych w przepisach prawa.

W oświadczeniach eksporterów ubiegających się o realizację kontraktów w ramach umów kredytowych z 2010 r. i z 2017 r.³⁴ kontrahenci zobowiązali się do utrzymania wartości towarów i usług sfinansowanych w ramach kontraktów niepochodzących z Polski na poziomie maksymalnie 40% wartości kontraktów.

Działania podejmowane w Ministerstwie, mające na celu weryfikację spełnienia warunku dotyczącego poziomu wartości towarów i usług polskiego pochodzenia w zawartych kontraktach, obejmowały przyjęcie oświadczenia eksportera oraz przeprowadzenie, po zakończeniu realizacji kontraktów, kontroli skarbowej w tym zakresie. Obaj eksporterzy³⁵ ubiegający się o akceptację kontraktów przedłożyli do Ministerstwa oświadczenia, w których wskazali, iż przyjmują do wiadomości konieczność spełnienia zawartych w nich wymogów. W przypadku *umowy kredytowej z 2010 r.* Urząd Kontroli Skarbowej w Gdańsku przeprowadził kontrolę zgodności realizacji kontraktu z jej postanowieniami³⁶. Badanie kontrolne potwierdziło udział minimum 60% wartości dostaw polskich towarów i usług w dokonywanym eksporcie, terminowość wywiązywania się z dostaw przez eksportera oraz prawidłowość wypłacania zaliczek na jego rzecz. Na dzień 31 lipca 2016 r. średni udział dostaw polskich towarów i usług ze wszystkich 10 podkontraktów określono na 95,30%³⁷.

³³ Na podstawie zgody wyrażonej przez MF pismem z dnia 26 września 2007 r. eksporter realizujący kontrakt na podstawie *umowy kredytowej z 2010 r.* poszerzył zawartą w oświadczeniu eksportera definicję wydatków uznawanych za wydatki polskiego pochodzenia o usługi podwykonawców które nie mogą być świadczone przez podmioty krajowe. Eksporter który podpisał kontrakt na podstawie umowy kredytowej z 2017 r. przedłożył oświadczenie w którym w definicji wydatków polskiego pochodzenia nie uwzględniono ww. rodzaju usług podwykonawców które nie mogą być świadczone przez podmioty krajowe. W jego oświadczeniu zawarto dodatkowo zapis, iż w kontrakcie podpisanym na mocy umowy kredytowej będzie zawarta klauzula o konieczności spełnienia wymogu co do minimalnej wartości towarów i usług polskiego pochodzenia.

³⁴ Oświadczenia z dnia: 18 lipca 2012 r. i 21 lutego 2019 r.

³⁵ W ramach umowy kredytowej z 2010 r. kontrakt podpisała firma Navimor International Com sp. z o.o., a w ramach umowy kredytowej z 2017 r. firma Quenda Business Initiative sp. z o.o.

³⁶ Kontrakt zawarty między eksporterem a stroną angolską na mocy umowy o udzielenie kredytu z 2017 r. ze względu na brak jego akceptacji przez stronę polską nie był realizowany.

³⁷ Ponieważ podkontrakty nr 01/01 oraz 01/09 na moment kontroli były jeszcze w fazie realizacji, a ich końcowe rozliczenie planowano na luty 2017 r. całość pozostałych do rozliczenia wydatków ujęto jako pochodzenia zagranicznego. Podobnie postąpiono w przypadku podkontraktu 01/10 dla zadania dot. edukacji i wsparcia. Natomiast dla zadania nauczanie w Polsce (podkontrakt 01/10) którego zakończenie planowane było na luty 2019 przyjęto, iż całość związanych z nim wydatków będą stanowiły wyłącznie polskie wydatki.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Brak okresowego monitoringu wysokości udziału wartości towarów i usług polskiego pochodzenia

Ministerstwo nie weryfikowało dokumentów eksportowych, w szczególności faktur, przedstawianych przez kontrahenta. Obieg dokumentów eksportowych oraz ich weryfikacja w zakresie zgodności z *umową kredytową z 2010 r.* odbywały się na podstawie umów agencyjnych zawartych przez Ministra Finansów z BGK oraz Porozumienia Bankowego zawartego, zgodnie z art. 10 *umowy kredytowej z 2010 r.*, między BGK a Banco de Paupanca e Credito.

W Ministerstwie Finansów nie prowadzono okresowych działań monitorujących w celu potwierdzenia wysokości udziału wartości towarów i usług polskiego pochodzenia na etapie realizacji kontraktu.

Ministerstwo Finansów nie weryfikowało poszczególnych dokumentów księgowych ani eksportowych, w szczególności faktur przedstawianych przez kontrahenta. Weryfikacji tych dokumentów dokonał Urząd Kontroli Skarbowej w Gdańsku podczas kontroli prowadzonej u kontrahenta³⁸.

Według MF weryfikacja taka nie była prowadzona ze względu na fakt, że poszczególne transakcje składające się na całość kontraktu mogły zawierać różny udział dostaw polskiego i zagranicznego pochodzenia. W trakcie realizacji procesu inwestycyjnego mogło dochodzić do korekt rzeczowych i finansowych poszczególnych transakcji w ramach kontraktu. Zatem, według MF weryfikacja pochodzenia towarów i usług, możliwa była dopiero na zakończenie kontraktu.

NIK wskazuje, iż w oświadczeniach przedkładanych przez eksporterów MF zobowiązało ich do przedstawienia dokumentów potwierdzających pochodzenie towarów i usług na żądanie polskich władz oraz poddania się kontroli w powyższym zakresie również w trakcie realizacji kontraktu. Nie było zatem przeszkód, aby taka weryfikacja ze strony Ministerstwa była prowadzona w trakcie realizacji umowy, a Ministerstwo mogło zażądać od eksportera stosownych dokumentów w celu jej przeprowadzenia. W ocenie NIK, różny udział dostaw polskiego i zagranicznego pochodzenia w poszczególnych transakcjach, czy ewentualne korekty tego udziału, nie wykluczały możliwości dokonywania okresowych kontroli jego wysokości.

Zabezpieczenie interesu Skarbu Państwa w umowach kredytowych

W umowach kredytowych z 2010 r. oraz z 2017 r. nie zawarto zapisów dotyczących możliwości kontroli przebiegu inwestycji budowy Akademii przez Ministerstwo lub inne podmioty przez nie wskazane. Procesy te realizowane były przez kredytobiorcę w oparciu o obowiązujące w jego kraju przepisy i procedury, a także regulacje zawarte w samych kontraktach handlowych.

Według MF angażowanie się w ww. procesy bez zgody kredytobiorcy mogło być uznane za ingerencję w jego sprawy wewnętrzne, a co za tym idzie doprowadzić do pogorszenia stosunków dyplomatycznych i negatywnie wpłynąć na polskie interesy w Angoli. Ewentualny udział Ministerstwa w nadzorze nad realizacją projektów finansowanych w ramach umów kredytowych mógłby mieć miejsce w przypadku wystosowania ofi-

³⁸ Zakres postępowania kontrolnego obejmował: Prawidłowość realizacji kontraktu handlowego nr 01 MINADERP-NAVIMOR 2010-II FASE DA APN za lata: 2012–2016 zawartego w ramach umowy z dnia 27 sierpnia 2010 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

cialnego wniosku o takie wsparcie przez państwo-kredytobiorcę. Władze Angoli nie wnioskowały o taki udział strony polskiej w ramach żadnej z podpisanych umów kredytowych.

Mimo powyższego, Ministerstwo przy udziale MSZ oraz Ambasady RP w Angoli monitorowało postępy w realizacji projektu, podejmowało działania mające na celu wyjaśnienie spornych kwestii.

Nadzór ten realizowany był w drodze działań dyplomatycznych poprzez korespondencję zarówno z przedstawicielami władz Angoli, jak i eksporterem oraz poprzez bezpośrednie spotkania, a także wizytacje miejsca inwestycji przez przedstawicieli polskiej administracji.

Na wniosek MSZ, Ambasada RP w maju 2018 r. opracowała ocenę realizacji projektu budowy Akademii z punktu widzenia polskiej polityki eksportowej, w której przedstawiono również ocenę współpracy władz Angoli z polską administracją oraz eksporterami. W przywołanym dokumencie Ambasador RP w Angoli wskazał, iż współpraca kredytowa ze stroną polską odbierana jest przez Angolę jednoznacznie pozytywnie i ma wpływ na całość relacji między oboma państwami. Strona angolska nie zgłaszała również zastrzeżeń do współpracy z administracją polską. Tym niemniej po zrealizowaniu II fazy budowy Akademii (w ramach *umowy kredytowej z 2010 r.*) Ministerstwo Rybołówstwa i Morza Angoli zgłosiło wobec eksportera zastrzeżenia, co do realizacji kontraktu.

W przeddzień inauguracji Akademii strona angolska poinformowała eksportera o rezygnacji z dalszej współpracy oraz zgłosiła zastrzeżenia, co do realizacji kontraktu dotyczące nieopłacenia jednego z podwykonawców oraz niezrealizowania części zakresu usług dydaktycznych dotyczących udziału polskich profesorów oraz specjalistów w procesach edukacyjnych i administracyjnych realizowanych w Akademii. Zdaniem MF nie było wcześniejszych sygnałów wskazujących na problemy w realizacji budowy Akademii.

Zastrzeżenia do realizacji kontraktu

W trakcie realizacji projektu MF kierowało zapytania o jego zaawansowanie bezpośrednio do eksportera, który przekazał informacje o procentowym zaawansowaniu prac. Eksporter, w korespondencji kierowanej do MF, przysyłał również dokumentację zdjęciową potwierdzającą postęp rzeczowy projektu oraz informował o inauguracji Akademii, która miała miejsce w dniu 17 lipca 2017 r.

Strona angolska pozytywnie oceniając dotychczasową współpracę, wystąpiła o realizację przez stronę polską III fazy projektu. Dopiero wraz z zakończeniem II fazy projektu pojawił się spór pomiędzy stronami kontraktu.

Zgodnie z klauzulą 21 kontraktu podpisanego na mocy *umowy kredytowej z 2010 r.* wszelkie spory powstałe w jego realizacji powinny być rozstrzygane poza zobowiązaniami wynikającymi z umowy kredytowej, na mocy której kontrakt był realizowany i MF nie było zobowiązane do udziału w wyjaśnieniu przedmiotowego sporu. Zdaniem MF takie zapisy mają na celu jednoznaczne rozdzielenie zobowiązań kontraktowych i kredytowych oraz ochronę interesów zarówno stron kontraktu, jak i umowy kredytowej.

Niemniej jednak, mając na uwadze utrzymanie dobrych stosunków dyplomatycznych z Republiką Angoli oraz interes polskiego przedsiębiorcy, MF podjęło działania w celu wyjaśnienia spornych kwestii.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W związku z pismem strony angolskiej o rezygnacji ze współpracy, Ministerstwo zwróciło się do eksportera o przedstawienie stanowiska wobec zgłoszonych zastrzeżeń i wskazanie sposobu realizacji oczekiwań strony angolskiej oraz przekazało je do resortu spraw zagranicznych³⁹. MF prowadziło również korespondencję z Ministerstwem Finansów Republiki Angoli w przedmiotowej sprawie. W rozwiązanie sporu poza MF i MSZ zaangażowane były również Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. Do dnia zakończenia kontroli spór nie został rozstrzygnięty.

Działania antykorupcyjne przy realizacji kontraktów

Umowy kredytowe z 2010 r. i 2017 r. nie zawierały zapisów dotyczących zapobiegania zjawiskom korupcyjnym zarówno przy zawieraniu kontraktów, jak i przy ich realizacji.

Eksporterzy ubiegający się o realizację kontraktów w ramach umów kredytowych z 2010 r. i z 2017 r. w składanych oświadczeniach, w których zobowiązali się do utrzymania wartości towarów i usług sfinansowanych w ramach kontraktów nie pochodzących z Polski na poziomie maksymalnie 40% wartości kontraktów, składali również oświadczenia⁴⁰ o braku przekupstwa zagranicznego funkcjonariusza publicznego przy zawieraniu kontraktów dotyczące m.in.:

- znajomości przez kontrahentów treści Konwencji OECD o zwalczaniu przekupstwa zagranicznego funkcjonariusza publicznego w międzynarodowych transakcjach handlowych⁴¹;
- braku przekupstwa osób pełniących funkcje publiczne w państwie obcym przy zawieraniu kontraktów;
- świadomości odpowiedzialności karnej za przekupstwo osób pełniących funkcje publiczne w państwie obcym przy zawieraniu kontraktów;
- braku kar nałożonych na kontrahentów w okresie pięciu lat poprzedzających złożone oświadczenia przez sądy krajowe w związku z przestępstwem przekupstwa osób pełniących funkcje publiczne w państwie obcym przy zawieraniu kontraktów;
- braku firm kontrahentów na „listach wykluczonych” (czarnych listach) sporządzonych przez międzynarodowe instytucje finansowe wskazane przez Sekretariat OECD.

Kontrahenci w oświadczeniach zobowiązali się także do ujawnienia, na żądanie Ministerstwa Finansów, danych dotyczących celu i wysokości prowizji wypłaconych w związku z realizacją kontraktów w ramach umów kredytowych.

Według MF składane przez eksportera oświadczenia o braku przekupstwa zagranicznego funkcjonariusza publicznego przy zawieraniu kontraktu stanowiły wdrożenie Konwencji OECD o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach

³⁹ W swoich wyjaśnieniach przekazanych pismem z dnia 20 lipca 2017 r. oraz kierowanym do MF eksporter wskazał, iż jest zaskoczony stanowiskiem swojego klienta ponieważ dotychczas otrzymywał jedynie pozytywne informacje od władz Angoli na temat zadowolenia z realizacji projektu. Wskazał również, iż całość prac została wykonana co potwierdzono protokolarnie oraz zatwierdzeniem przez władze Angoli wszystkich płatności w ramach kontraktu.

⁴⁰ Oświadczenia z dnia: 18 lipca 2012 r. i 21 lutego 2019 r.

⁴¹ Dz. U. z 2001 r. Nr 23, poz. 264 – Konwencja sporządzona w Paryżu dnia 17 grudnia 1997 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

handlowych oraz Rekomendacji Rady OECD w sprawie zwalczania przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w kontekście oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych⁴². Ministerstwo nie prowadziło bezpośrednio weryfikacji w ww. zakresie wypłaconych prowizji w ramach kontraktu. Ministerstwo nie uzyskało także informacji od innych podmiotów, w tym organów kontrolnych, dotyczących nieprawidłowości korupcyjnych, które uprawniałyby resort do podjęcia działań.

Według MF projekt realizowany był w zasadniczej części w Angoli i ewentualne działania korupcyjne, które miały miejsce na terenie tego kraju podlegały także zwalczaniu przez odpowiednie organy Angoli. Natomiast w przypadku powzięcia informacji o zdarzeniach korupcyjnych, MF poinformowałoby o sprawie kompetentne organy państwowe i aktywnie współpracowało przy jej wyjaśnieniu. MF nie było informowane przez stronę angolską o podejrzaniach w tym zakresie.

5.3. Realizacja projektów edukacyjno-dydaktycznych w ramach projektu budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli

Uczelnia zrealizowała uzgodnione z kontrahentem zadania w ramach projektu edukacyjno-naukowego w zakresie budowy i organizacji Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli⁴³. Dla planowanych do utworzenia trzech wydziałów Akademii, opracowano programy nauczania i instrukcje laboratoryjne, listy laboratoriów i ich wyposażenia, stworzono i wydano w języku portugalskim 28 tytułów podręczników akademickich. Ponadto zorganizowano w Polsce studia magisterskie i doktoranckie dla studentów z Angoli. Pracownicy Uczelni wykonywali powierzone zadania, za które otrzymywali dodatkowe wynagrodzenie, poza godzinami pracy i poza realizacją obowiązków wynikających ze stosunku pracy.

Zdjęcie nr 5

Kadeci Akademii Marynarki Wojennej Angoli w laboratorium symulatorów okrętowych

Źródło: materiały Navimor International COM sp. z o.o.

⁴² <https://www.gov.pl/web/finanse/zwalczanie-przekupstwa-w-transakcjach-miedzynarodowych>.

⁴³ Dalej: Szkoła.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Realizacja I etapu projektu edukacyjno-dydaktycznego

W ramach realizacji I etapu projektu budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli przez Uniwersytet Morski w Gdyni projektów edukacyjno-dydaktycznych w dniu 31 lipca 2008 r.⁴⁴ Uczelnia zawarła z Navimor International sp. z o.o. umowę, której przedmiotem było przygotowanie i wdrożenie programów dydaktycznych, wsparcia i opieki dydaktycznej oraz przygotowanie materiałów dydaktycznych dla Szkoły. Przedmiot umowy miał być wykonany w następujących etapach:

- Faza I – opracowanie organizacyjnej i edukacyjnej koncepcji Szkoły oraz planów nauczania (siatki) zajęć dla wszystkich specjalności w ramach trzech wydziałów;
- Faza II – wykonanie dokumentacji procesu dydaktycznego, w tym programów dla poszczególnych przedmiotów dla wszystkich wydziałów i specjalności, wykonanie listy laboratoriów i ich wyposażenia, przygotowanie wykazu podręczników i instrukcji laboratoryjnych, listy materiałów niezbędnych do pracy laboratoriów, instrukcji laboratoryjnych z uwzględnieniem potrzeb dydaktycznych I, II, III i IV roku studiów;
- Faza III – przeprowadzenie w Uczelni trzymiesięcznego kursu doskonalącego dla pracowników Szkoły oraz działalność przedstawiciela Uniwersytetu w Angoli⁴⁵.

Terminy realizacji poszczególnych zadań w ramach umowy określono w harmonogramie stanowiącym załącznik do umowy, zgodnie z którym wszystkie zadania w ramach Etapu III miały zostać zrealizowane w ciągu 18 miesięcy, licząc od dnia 1 czerwca 2008 r. Etap III nie został zrealizowany, ponieważ ani strona angolska ani firma Navimor nie zgłaszały potrzeby organizacji kursu doskonalącego. Odstąpiono więc od jego realizacji.

Na podstawie protokołu sporządzonego 27 lutego 2009 r. strony umowy z dnia 31 lipca 2008 r. stwierdziły wykonanie jej przedmiotu w zakresie określonym w Etapie I. W dniu 18 listopada 2009 r. strony zawarły aneks nr 1 do ww. umowy z dnia 31 lipca 2008 r., w którym ustalono zmiany w realizacji Etapu II, w tym termin wykonania przedmiotu umowy w tym etapie – z 31 lipca 2009 r. na 28 lutego 2010 r. Na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego sporządzonego 17 marca 2010 r., z 17-dniowym opóźnieniem, Uczelnia przekazała firmie Navimor International sp. z o.o. m.in. programy nauczania dla poszczególnych przedmiotów, listy laboratoriów i ich wyposażenia – stanowiące realizację postanowień umowy z dnia 31 lipca 2008 r. w zakresie Etapu II. Przy czym Uczelnia nie posiadała dzieł potwierdzających wykonanie prac, na podstawie siedmiu umów o dzieło zawartych z pracownikami Uczelni (o łącznej wartości wynagrodzenia w kwocie 168,5 tys. zł), pomimo iż zgodnie z art. 627 Kodeksu cywilnego, przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła. Przedmiotem ww. umów o dzieło była weryfikacja treści programów nauczania, badanie ich kompletności

⁴⁴ Umowa ta była wynikiem zawarcia pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli w dniu 1 marca 2006 r. umowy o udzielenie kredytu w ramach pomocy związanej na częściowe sfinansowanie projektu budowy i organizacji Akademii Rybołówstwa w Namibe.

⁴⁵ Faza nie została zrealizowana; Uczelnia nie przedłożyła dokumentów dotyczących zmian umowy w tym zakresie.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

i spójności, redakcja merytoryczna treści instrukcji laboratoryjnych bądź weryfikacja treści programów nauczania oraz instrukcji laboratoryjnych w różnych specjalnościach.

W dniu 16 kwietnia 2013 r. Navimor w celu realizacji kontraktu zawartego z Ministerstwem Rybołówstwa Republiki Angoli, w zakresie technicznego i pedagogicznego wsparcia i pomocy dla Akademii, podpisał umowę o współpracy z UMG, w następujących obszarach:

Założenia II etapu projektu edukacyjno-dydaktycznego

- stworzenie, wydanie i dostawa 28 podręczników akademickich (28 tytułów) w języku portugalskim, których zakres merytoryczny będzie zgodny z programami edukacyjnymi, instrukcjami laboratoryjnymi i innymi dokumentami przygotowanymi przez Uczelnię w ramach umowy z 31 lipca 2008 r. oraz aktualnym stanem wiedzy w danej dziedzinie;
- studia magisterskie (do 10 osób) i doktoranckie (do pięciu osób) dla studentów angolskich;
- doradztwo związane z tworzeniem projektów wykonawczych laboratoriów w Szkole, zgodnie z programami dydaktycznymi i instrukcjami laboratoryjnymi wykonanymi przez Uczelnię w ramach umowy dotyczącej I etapu budowy i tworzenia Szkoły;
- przygotowanie instrukcji laboratoryjnych i opisu ćwiczeń w zakresie ratownictwa morskiego i w zakresie ćwiczeń przeciwpożarowych w zgodności z wymaganiami przepisów Międzynarodowej konwencji o wymaganiach w zakresie wyszkolenia marynarzy, wydawania im świadectw oraz pełnienia wacht oraz propozycji zestawu urządzeń i sprzętu oraz procedur funkcjonowania ośrodka szkolenia zawodowego ratowniczego oraz pożarowego w Szkole.

Za wykonanie przedmiotu umowy Uczelnia miała otrzymać wynagrodzenie w kwocie łącznej (nieprzekraczającej) 9505,6 tys. zł.

Terminy realizacji poszczególnych zakresów umowy określono w harmonogramie⁴⁶, zgodnie z którym realizacja ostatnich zadań miała odbywać się w roku akademickim 2017/2018, przy czym terminy mogły ulec zmianie w przypadku odmiennych ustaleń z Ministerstwem Rybołówstwa Republiki Angoli.

Realizacja II etapu projektu edukacyjno-dydaktycznego

W wyniku realizacji przez Uczelnię zadań określonych w umowie z 16 kwietnia 2013 r. zmienionej siedmioma aneksami:

- przygotowano, wydano i dostarczono 28 tytułów podręczników akademickich w języku portugalskim (z prawie siedmiomiesięcznym opóźnieniem) oraz w języku polskim (z opóźnieniem wynoszącym, w zależności od tytułu podręcznika, od ponad miesiąca do ponad trzech miesięcy). Autorzy podręczników, będący pracownikami Uczelni, przygotowywali je poza godzinami pracy i poza obowiązkami służbowymi wynikającymi ze stosunku pracy z Uczelnią⁴⁷;
- dokonano wstępnej weryfikacji dokumentów edukacyjnych przekazanych przez Ministerstwo Rybołówstwa Republiki Angoli pod kątem spełnienia wymogów odbywania studiów w Polsce;

⁴⁶ Załącznik nr 1 do umowy.

⁴⁷ Badaniem objęto opracowanie podręczników przez trzech z 26, tj. 11,5%, autorów będących pracownikami Uczelni.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- 19 studentów z Angoli ukończyło studia magisterskie⁴⁸, a jeden – doktoranckie, przy czym naukę języka polskiego, w formie kursu, który miał im umożliwić naukę na ww. studiach, rozpoczęli w roku akademickim 2014/2015, a studia magisterskie i doktoranckie po tym kursie – w kolejnym roku (2015/2016), tj. z rocznym opóźnieniem, co było spowodowane – według wyjaśnień Koordynatora projektu Angola II⁴⁹ – opóźnieniem przyjazdu do Polski studentów z Angoli;
- wypłacano studentom, miesięczne stypendium na pokrycie kosztów utrzymania, transportu lokalnego, materiałów szkolnych, podręczników i innych kosztów pobytu studentów w Polsce (bez zakwaterowania), przy czym jego wysokość za miesiące od maja do października 2014 r. była wyższa niż określona w umowie;
- zapewniono studentom zakwaterowanie w kampusie Uniwersytetu, a w okresie kursu języka polskiego na Uniwersytecie Łódzkim – w kampusie tej uczelni;
- zgłoszono studentów do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego;
- wykonano doradztwo związane z tworzeniem projektów wykonawczych laboratoriów w Szkole, zgodnie z programami dydaktycznymi i instrukcjami laboratoryjnymi wykonanymi przez Uczelnię w ramach umowy dotyczącej I etapu budowy i tworzenia Szkoły. Konsultacje były przeprowadzone poza obowiązkami służbowymi i poza godzinami pracy wynikającymi ze stosunku pracy⁵⁰;
- przygotowano i przekazano do Navimoru (z opóźnieniem od ponad dwóch do ponad 18 miesięcy w stosunku do terminów określonych w obowiązującym harmonogramie) koncepcję działania Centrum Ratownictwa Morskiego i Przeciwpożarowego w Szkole oraz propozycje zestawu urządzeń i sprzętu, procedur funkcjonowania ośrodka szkolenia zawodowego ratowniczego oraz pożarowego w Szkole oraz instrukcje laboratoryjne i opisy ćwiczeń oraz opracowane kursy specjalistyczne (pięć kursów podstawowych) wymagane przez konwencję STCW⁵¹.

Z tytułu realizacji ww. umowy, w okresie od 10 czerwca 2013 r. do 10 stycznia 2018 r., Uczelnia wystawiła 21 faktur, za które Navimor zapłacił 10 202,6 tys. zł, w tym płatności z tytułu siedmiu faktur uregulowano z opóźnieniem wynoszącym od jednego do 82 dni. Uczelnia nie naliczyła jednak firmie Navimor odsetek w wysokości ok. 36,6 tys. zł.

Kontrolą objęto trzy umowy zawarte przez UMG z podwykonawcami, realizującymi poszczególne komponenty. W ocenie NIK wszystkie postępowania dotyczące wyboru tych podwykonawców, zostały przeprowadzone zgodnie z obowiązującymi przepisami i procedurami wewnętrznymi.

⁴⁸ W tym trzech oceanografię na Uniwersytecie Gdańskim.

⁴⁹ Pracownik Uczelni wyznaczony do koordynacji realizacji zadań, określonych w umowie z 16 kwietnia 2013 r.

⁵⁰ Badaniem objęto konsultacje przeprowadzone przez dwóch z 19, tj. 10,5%, pracowników Uczelni.

⁵¹ Z ang. *International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping*. Międzynarodowa Konwencja o wymaganiach w zakresie wyszkolenia marynarzy, wydawania im świadectw oraz pełnienia wacht, 1978, sporządzona w Londynie dnia 7 lipca 1978 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 39, poz. 201).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Najwyższa Izba Kontroli ustaliła, iż część zadań została przez UMG zrealizowana z opóźnieniem, w szczególności dotyczących opracowania programów nauczania i wydania podręczników. Opóźnienia wynikały przeważnie z przyczyn niezależnych od UMG oraz związane były np. ze skalą realizowanego projektu, który wymagał współpracy i koordynacji wielu działań 48 autorów z kilku instytucji naukowych z Pomorza Gdańskiego, wśród których było kilkunastu profesorów o uznanych osiągnięciach i pozycji naukowej. Tak liczna populacja autorów podlegała różnym, losowym przypadkom powodującym opóźnienia w przygotowaniu podręczników, a realizacja zadania była dla UMG wartością nadrzędną. Stąd wpływ koordynatora projektu na przebieg procesu wykonania zadań i dyscyplinowanie autorów miał naturalne ograniczenia. Ponadto proces przygotowania podręczników obejmował nie tylko opracowanie treści, ale również odpowiedniego formatu edycyjnego, zgodnego ze standardami wydawnictw UMG. W trakcie procedury odbioru przygotowanych przez autorów podręczników okazało się, że praktycznie wszystkie opracowania musiały być poddane korekcie formatu i standardów edycyjnych na linii Dział Wydawnictw Uczelni – autorzy, co było istotną przyczyną opóźnień.

Największe opóźnienia, bo wynoszące 10 i 18 miesięcy odnotowano przy przygotowaniu koncepcji działania Centrum Ratownictwa Morskiego i Przeciwpożarowego w Szkole oraz propozycji zestawu urządzeń i sprzętu, procedur funkcjonowania Ośrodka Szkolenia Zawodowego: Ratowniczego oraz Pożarowego w Akademii oraz instrukcji laboratoryjnych i opisów ćwiczeń.

Projekty materiałów przekazano do Navimoru 28 kwietnia 2014 r. oraz 30 grudnia 2014 r., a wersję ostateczną 9 stycznia 2015 r., podczas gdy termin wykonania tego zadania, wynikający z załącznika nr 1 do ww. umowy, upłynął 17 czerwca 2013 r.

Za miesiące maj–październik 2014 r. Uczelnia wypłaciła 19 studentom angolskim stypendium w wysokości 3777 zł brutto miesięcznie (ogółem 430,6 tys. zł) i jednemu doktorantowi stypendium w wysokości 4143 zł miesięcznie (łącznie 24,9 tys. zł), mimo że w umowie z 16 kwietnia 2013 r. (w brzmieniu przed zawarciem aneksu nr 4 z 7 października 2014 r.) określono, że dla studentów studiów magisterskich, ze środków otrzymanych na podstawie ww. umowy, Uczelnia wypłaci stypendium w wysokości 3000 zł brutto miesięcznie, a studentowi studiów doktoranckich – 3300 zł brutto miesięcznie. Łącznie wypłaty za ten okres zostały zawyżone o 93,6 tys. zł.

Koordynator projektu Angola II wyjaśnił m.in., że już na etapie podpisywania umowy pojawiła się wątpliwość, czy stypendia wypłacane angolskim studentom podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, niemożliwa do wyjaśnienia w momencie podpisywania umowy. UMG i Navimor uzgodniły ustnie, iż po uzyskaniu wiążącej interpretacji, o którą UMG zwrócił się do Ministerstwa Finansów, w przypadku interpretacji obciążającej stypendia tym podatkiem, ich wysokość zostanie zmieniona stosownym aneksem do umowy. Interpretację taką uzyska-

Opóźnienia w realizacji części zadań

Zawyżone wypłaty stypendiów

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

no i doręczono do Navimoru 15 września 2014 r., w myśl której stypendia podlegają ww. podatkowi. W związku z tym UMG zwrócił się do Navimoru o zawarcie aneksu podwyższającego kwoty stypendium, co zostało przyjęte 7 października 2014 r. aneksem nr 4.

Najwyższa Izba Kontroli przyjmując te wyjaśnienia, zwróciła jednak uwagę, iż do czasu zawarcia aneksu nr 4 do ww. umowy, UMG winien był wypłacać stypendium w wysokości brutto określonej w umowie, tym bardziej iż zgodnie z jej art. 17.2, zmiany umowy wymagały formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Wstrzymanie realizacji kontraktu z 2017 r.

W trakcie procesu opiniowania kontraktu zawartego w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* MPiT w piśmie z dnia 21 lutego 2019 r. wskazywało, że kluczowe było kontynuowanie działań zmierzających do zapewnienia pełnej funkcjonalności Akademii nie tylko na poziomie technicznym, ale przede wszystkim w aspekcie edukacyjnym. Zasadniczym celem projektu miało być kształcenie wysoko wykwalifikowanych kadr, w powiązaniu z badaniami naukowymi i rozwojem nowoczesnych i innowacyjnych technologii. Kluczowe znaczenie dla realizacji III fazy projektu miał jego komponent edukacyjny, realizowany we współpracy z polskimi uczelniami (UMG) i instytucjami badawczymi, zapewniającymi realizację programu na najwyższym światowym poziomie. Według MPiT projekt wspominał o powołaniu Polskiej Grupy Wsparcia Pedagogicznego, złożonej z wykładowców jednej z renomowanych polskich uczelni morskich bez wskazania konkretnej jednostki naukowej lub grupy uczelni, delegującej wykładowców. MPiT wskazało, że z dokumentów dotyczących kontraktu podpisanego w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* wynikało, że do realizacji III fazy projektu firma Quenda podpisała umowę ze spółką Mirbud SA, specjalizującą się w budownictwie przemysłowym, mieszkaniowym i infrastrukturalnym. Według MPiT należało domniemywać, że dzięki tej współpracy prace budowlane, w tym te związane z infrastrukturą obiektu miały zostać odpowiednio wykonane. Niemniej oznaczało to, iż projekt objęty kontraktem w zasadniczej mierze ograniczał się do wyposażenia i budowy kolejnych budynków na kampusie, a nie skupiał się na najistotniejszych kwestiach, takich jak aspekt edukacyjny, który stanowić powinien wartość dodaną w polsko-angolskiej współpracy. MPiT podniosło także kwestię niespełniania przez Quenda wymogu funkcjonowania na rynku od minimum trzech lat. Mimo podpisania umowy o utworzeniu konsorcjum, nadal to Quenda pozostawała głównym wykonawcą kontraktu (general contractor), co zostało zapisane wprost w kontrakcie.

MSZ w piśmie z dnia 1 marca 2019 r. wskazało, że kluczowym elementem sfinansowanym w ramach kredytu powinien być komponent szkoleniowy – dążenie do zapewnienia pełnej funkcjonalności Akademii nie tylko na poziomie technicznym, ale i edukacyjnym. Utworzenie Polskiej Grupy Wsparcia Pedagogicznego zostało opisane w kontrakcie zbyt ogólnie, co według MSZ nie pozwalało na rzetelną ocenę proponowanych działań. Brakowało wskazania renomowanego partnera w zakresie współpracy dydaktycznej. Zdaniem MSZ w trzeciej fazie projektu należało wskazać, jako partnera edukacyjnego Akademię Morską w Gdyni lub inną o porównywalnej renomie i doświadc-

czeniu. W kontrakcie brak było istotnego elementu – zlecenia budowy statku naukowo-badawczego, co miało zapewnić praktyczne szkolenie uczniów. Według MSZ elementy takie jak: budowa ogrodzenia, architektura krajobrazu, konserwacja terenu, „projekty socjalne” nie powinny stanowić znaczącej części budżetu. Miały one bowiem charakter wtórny wobec głównego celu przedsięwzięcia. Pozostałe elementy budowlano-infrastrukturalne III fazy projektu, takie jak: zbudowanie kliniki, biblioteki, ośrodka sportu, stołówki, rozbudowa infrastruktury, szkolnego zakładu obróbki ryb, zostały ocenione przez MSZ jako posiadające zbyt duży udział w całkowitym budżecie projektu. MSZ wnioskowało o ponowne przedyskutowanie ze stroną angolską zaproponowanych działań projektowych w kontekście realizacji podstawowego celu kredytu tj. doprowadzenie do pełnej operacyjności Akademii, jako certyfikowanej szkoły technicznej. MSZ poddało pod rozwagę możliwość realizacji kontraktu przez kilku wykonawców z Polski, posiadających specjalistyczne doświadczenie w danej dziedzinie oraz konsultacje z polskimi instytucjami skupionymi w Polskim Funduszu Rozwoju. MSZ zaproponowało też zaproszenie przez MF przedstawicieli strony angolskiej oraz przedłużenie terminu akceptacji przedłożonego kontraktu.

Minister Finansów zwrócił się także do Prokuratury Generalnej z wnioskiem o opinię dotyczącą możliwości finansowania kontraktu podpisanego w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* W odpowiedzi na to pismo Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej zgłosiła uwagi dotyczące procedury akceptacji kontraktu ze strony angolskiej⁵², które również wpłynęły na niedotrzymanie terminu wejścia w życie kontraktu, wynikającego z art. 3 ust. 4 pkt 3 *umowy kredytowej z 2017 r.*, tj. 15 dni od wysłania przez stronę polską akceptacji kontraktu.

Mając na uwadze zainteresowanie strony polskiej kontynuacją projektu, a także utrzymanie dobrych relacji dyplomatycznych między Polską a Angolą, MF przekazało stronie angolskiej przygotowane w porozumieniu z MSZ pisma z dnia 10 maja 2019 r. oraz 1 sierpnia 2019 r. dotyczące zakresu realizacji projektu.

MSZ podjęło kanałami dyplomatycznymi dalsze działania w celu znalezienia kompromisu oraz uzgodnienia korekty i doprecyzowania zakresu rzeczowego projektu, które nie zostały zakończone do momentu zakończenia czynności kontrolnych. Zastrzeżenia przedstawione przez MSZ i MPiT wstrzymały proces akceptacji kontraktu zawartego w ramach *umowy kredytowej z 2017 r.* MF w sytuacji braku możliwości akceptacji kontraktów w ramach międzyrządowych umów kredytowych, skorzystało z postanowienia zawartego w art. 12 *umowy kredytowej z 2017 r.* czyli dążyło do wyjaśnienia sprawy drogą bezpośrednich negocjacji.

⁵² Uwagi dotyczyły konieczności akceptacji kontraktu przez stronę angolską, uprzedniej zgody Sądu Audytowego Angoli oraz przesłania projektów wstępnych.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Cel główny kontroli	Czy Rząd RP prawidłowo wykonywał prawa i obowiązki wynikające z umów zawartych z Rządem Republiki Angoli o udzielenie kredytów w ramach pomocy wiązanej?
Cele szczegółowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy Ministerstwo Finansów oraz Bank Gospodarstwa Krajowego realizowały prawa i obowiązki wynikające z umów zawartych z Rządem Republiki Angoli i zapewniły skuteczną realizację celów i założeń umów? 2. Czy w ramach realizacji kontraktów na budowę Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli zapewniono konkurencyjny tryb wyboru kontrahentów, gospodarne wydatkowanie środków oraz procentowy udział wartości polskich towarów i usług polskiego pochodzenia zgodnie z umowami? 3. Czy zrealizowane zostały założenia edukacyjno-dydaktyczne projektu budowy Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli?
Zakres podmiotowy	<p>Kontrolą objęto następujące jednostki realizujące zadania objęte przedmiotową kontrolą:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ministerstwo Finansów, które wykonywało m.in. następujące czynności związane z udzielonymi rządowi Republiki Angoli kredytami:<ul style="list-style-type: none"> – akceptacja kontraktów handlowych zawartych w ramach umów, – zlecenie dokonywania płatności w imieniu rządu RP za pośrednictwem banku upoważnionego do obsługi kredytu, – udzielanie zgody na tzw. reeksport towarów eksportowanych z RP do Angoli w ramach realizacji umów o udzielenie kredytu. 2. Bank Gospodarstwa Krajowego, który na podstawie zawartych umów o udzielenie kredytów rządowi Angoli, wyznaczony był do obsługi udzielonych kredytów. Ponadto zobowiązany był do zawarcia określonych w umowach kredytowych umów z Bankiem wyznaczonym przez rząd Angoli do obsługi płatności w ramach realizacji zawartych przez przedsiębiorców kontraktów. 3. Uniwersytet Morski w Gdyni, który był partnerem edukacyjnym i naukowym firmy Navimor International sp. z o.o. oraz Navimor International Com sp. z o.o., w projekcie budowy i tworzenia Akademii Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Republice Angoli.
Kryteria kontroli	We wszystkich jednostkach objętych kontrolą, ocena kontrolowanej działalności została dokonana pod względem kryteriów legalności, gospodarności, celowości i rzetelności (art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵³).
Okres objęty kontrolą	Lata 2010–2020 z uwzględnieniem zdarzeń zaistniałych oraz dowodów wytworzonych przed tym okresem, jeżeli miały one istotny wpływ na kontrolowaną działalność.

53 Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm. Dalej: ustawa o NIK.

W trakcie kontroli w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK uzyskano informacje i wyjaśnienia od:

1. Ministra Spraw Zagranicznych – odnośnie podejmowanych przez Ministra Spraw Zagranicznych, działań informacyjno-promocyjnych związanych z procesem realizacji przedmiotowych umów kredytowych.
2. Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii – Ministerstwo i/lub jednostki podległe ministrowi właściwemu do spraw gospodarki (np. byłe Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji) w celu upublicznienia informacji o zawarciu umów o udzieleniu kredytów z 2010 r. oraz 2017 r. oraz zakresu projektów, które na ich podstawie miały być finansowane.

Czynności kontrolne zostały rozpoczęte 4 marca 2021 r., a ostatnie wystąpienie pokontrolne zostało podpisane w dniu 11 czerwca 2021 r.

Wyniki kontroli przedstawiono w trzech wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej, Prezes Banku Gospodarstwa Krajowego oraz Rektora Uniwersytetu Morskiego w Gdyni.

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej sformułowano jeden wniosek pokontrolny.

Minister Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej w piśmie z dnia 24 czerwca 2021 r. poinformował, iż Ministerstwo Finansów przeanalizuje możliwość uzupełnienia bieżącego monitoringu realizacji kontraktów w ramach międzyrządowych umów kredytowych o informacje na temat poziomu udziału wartości dostaw polskiego pochodzenia.

Ponadto Minister Finansów wskazał, że proces współpracy z ministrem właściwym ds. gospodarki oraz spraw zagranicznych jest od kilku lat stopniowo i konsekwentnie wzmacniamy, w szczególności poprzez powołanie w 2019 r. Zespołu do spraw międzyrządowej współpracy kredytowej, którego zadaniem jest szeroka koordynacja procesu udzielania tego typu kredytów, w tym m.in. opiniowanie kontraktów eksportowych (podstawą do tego procesu jest zarządzenie Ministra Finansów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw międzyrządowej współpracy kredytowej⁵⁴. Ponadto w Ministerstwie Finansów prowadzone są dalsze prace mające na celu doskonalenie systemu kredytów rządowych.

W kontroli uczestniczyły dwie jednostki organizacyjne Najwyższej Izby Kontroli: Departament Gospodarki Skarbu Państwa i Prywatyzacji oraz Delegatura Najwyższej Izby Kontroli w Gdańsku.

W wyniku przeprowadzonej kontroli w UMG stwierdzono finansowe skutki nieprawidłowości na łączną kwotę 298 726,51 zł. Nieprawidłowości te wynikały z zawyżonych wypłat stypendiów dla angolskich studentów oraz z braku dzieł wykonanych na podstawie umów zleceń i nienaliczenia odsetek z tytułu nieterminowych płatności.

Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK

Pozostałe informacje

Finansowe rezultaty kontroli

ZAŁĄCZNIKI

Wykaz jednostek kontrolowanych

L.p.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej	Ocena
1.	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Ministerstwo Finansów	Tadeusz Kościński	pozytywna
		Bank Gospodarstwa Krajowego	Beata Daszyńska-Muzyczka	pozytywna
2.	Delegatura NIK w Gdańsku	Uniwersytet Morski w Gdyni	prof. dr hab. inż. Adam Weintrit	w formie opisowej

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno- -ekonomicznych

Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego Polski i jej konkurencyjności ma wzmocnienie potencjału eksportowego, obecności i powiązań polskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych. Dążeniu do realizacji tych zamierzeń sprzyja działalność państwa prowadzona w zakresie funkcji 15. *Polityka zagraniczna*, dla której jednym z celów jest zapewnienie Polsce miejsca w gronie krajów liczących się w stosunkach międzynarodowych.

Stan prawny w sprawie
pomocy wiązanej

Państwa członkowskie Unii Europejskiej są, co do zasady uprawnione prowadzić własną działalność handlową i inwestycyjną, pod warunkiem, że nie wiąże się ona z naruszeniem zasad konkurencji na rynku, w szczególności poprzez uprzywilejowanie niektórych przedsiębiorstw w drodze przyznania im korzyści niedostępnych dla ogółu uczestników rynku. Zawierane przez państwo umowy zmierzające do osiągnięcia celu wyłącznie gospodarczego, zawierają cywilnoprawne skutki, a organy państwa i inne podmioty występują w tych umowach w roli uczestnika obrotu gospodarczego w sposób odpowiadający stosunkom cywilnoprawnym.

Podstawę prawną udzielania pożyczek i kredytów z budżetu państwa, w tym pożyczek i kredytów międzynarodowych udzielanych innym państwom lub organizacjom międzynarodowym stanowi art. 115 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych*. Podstawą udzielenia pożyczek jest umowa zawarta pomiędzy Skarbem Państwa oraz beneficjentem pożyczki. Co do zasady, o ile odrębne ustawy nie stanowią inaczej, tego rodzaju umowy pożyczki mają charakter odpłatny, nie jest zatem możliwe udzielenie pożyczki nieoprocentowanej. Dochody z oprocentowania i opłat z tytułu udzielenia pożyczek stanowią dochody budżetu państwa.

Ustawa z dnia 14 kwietnia 2000 r. *o umowach międzynarodowych*⁵⁵ w art. 6 stanowi, że organ właściwy do prowadzenia negocjacji składa Radzie Ministrów, po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych oraz innymi właściwymi ministrami, wniosek o udzielenie zgody na podpisanie umowy międzynarodowej. Rada Ministrów, w drodze uchwały, udziela zgody na podpisanie umowy międzynarodowej. Utrata mocy obowiązującej umowy międzynarodowej w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej następuje w sposób przewidziany w umowie międzynarodowej, w szczególności na skutek jej wypowiedzenia przez Rzeczpospolitą Polską, albo w inny sposób dopuszczony przez prawo międzynarodowe.

Zgodnie z art. 91 ust. 1 Konstytucji RP ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy. Kwestie związane z kolizją norm prawa wewnętrznego oraz norm zawartych w umowie międzynarodowej rozstrzyga art. 91 ust. 2 Konstytucji RP, stanowiący, że umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.

⁵⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 127, ze zm.

Główny dokument na szczeblu unijnym dotyczący pomocy związanej to *rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1233/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych oraz uchylające decyzje Rady 2001/76/WE i 2001/77/WE*⁵⁶, które ma zastosowanie do wszelkiego oficjalnego wsparcia udzielanego przez rząd lub w imieniu rządu dla wywozu towarów i usług, o okresie spłaty dwa lub więcej lat. Niniejsze rozporządzenie gwarantuje, że UE będzie się stosowała do przepisów Porozumienia OECD⁵⁷ ustanawiających zasady, zgodnie, z którymi krajowe agencje kredytów eksportowych mogą oferować finansowe wsparcie eksporterom. Porozumienie to stanowi ramy uporządkowanego i przejrzystego stosowania oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych w odpowiednich obszarach. Jego celem jest zapewnienie równych zasad w zakresie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych.

Unia Europejska nie jest formalnie członkiem OECD, tym niemniej łączy ją z tą organizacją bliskie związki. Unia jest stroną Porozumienia OECD w Sprawie Oficjalnie Wspieranych Kredytów Eksportowych. Porozumienie to reguluje warunki finansowe, jakie krajowe Agencje Kredytów Eksportowych (AKE) mogą oferować w celu zapewnienia równych warunków konkurencji w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych na rynkach międzynarodowych. Porozumienie OECD:

- 1) ma na celu promowanie konkurencji między eksporterami opartej na jakości i cenie wywożonych towarów i usług, a nie na najkorzystniejszych warunkach finansowych, które mogliby uzyskać od rządów swoich państw;
- 2) stosuje się do wszelkiego oficjalnego wsparcia udzielanego przez rząd lub w imieniu rządu dla wywozu towarów lub usług, w tym leasingu finansowego, o okresie spłaty wynoszącym dwa lata lub więcej⁵⁸;
- 3) określa następujące rodzaje oficjalnego wsparcia i wyraźne ograniczenia w zakresie ich stosowania:
  - gwarancje kredytu eksportowego lub jego ubezpieczenia,

⁵⁶ Dz. U. L 326 z 8.12.2011, s. 45–112, ze zm. Aktualny tekst Porozumienia znajduje się w załączniku do rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/179 z dnia 25 września 2017 r. zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1233/2011 w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych (Dz. Urz. UE L 37 z 9.02.2018, s. 1).

⁵⁷ Porozumienie stanowi „umowę dżentelmeńską” między jego uczestnikami. Porozumienie nie jest aktem prawnym OECD, chociaż otrzymuje wsparcie administracyjne Sekretariatu OECD. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) została utworzona na podstawie konwencji podpisanej 14 grudnia 1960 r. w Paryżu – *Konwencja o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju wraz z Protokołami dodatkowymi nr 1 i 2 do tej konwencji, stanowiącymi jej integralną część, sporządzone w Paryżu dnia 14 grudnia 1960 r.* (Dz. U. z 1998 r. Nr 76, poz. 490). Do podstawowych celów OECD należy wspieranie rozwoju gospodarczego jej państw członkowskich oraz państw trzecich. Obecnie członkami tej organizacji jest 36 państw, głównie europejskich, w tym większość państw członkowskich UE (Polska jest członkiem OECD od 1996 roku na mocy ustawy z dnia 27 września 1996 r. o ratyfikacji *Konwencji o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju* – Dz. U. Nr 128, poz. 603, która weszła w życie z dniem 15 listopada 1996 r.). Do OECD należą także państwa pozaeuropejskie, wywierające istotny wpływ na gospodarkę światową, takie jak USA, Kanada, Japonia i Korea Południowa.

⁵⁸ **Okres spłaty:** okres rozpoczynający się z datą uruchomienia kredytu, a kończący się w umownym terminie ostatecznej spłaty kapitału.

- finansowanie, takie jak bezpośredni kredyt lub refinansowanie,
  - subsydiowanie stopy procentowej⁵⁹,
- dowolnej kombinacji powyższych form wsparcia, w tym:
- pomoc wiązana⁶⁰ w postaci środków pieniężnych przyznanych danemu państwu w formie dotacji lub kredytu wraz z warunkami określającymi sposób ich wydatkowania,
  - pomoc niewiązana⁶¹ mająca związek z handlem.

Pomoc wiązana może obejmować:

- części i składniki (półwyroby), w tym powiązane usługi,
- dobra quasi-kapitałowe, w tym usługi powiązane – maszyny lub urządzenia, zasadniczo o względnie niskiej wartości jednostkowej, przeznaczone do wykorzystania w procesie przemysłowym lub do celów produkcyjnych bądź komercyjnych;
- dobra kapitałowe i usługi projektowe – maszyny lub urządzenia o wysokiej wartości, przeznaczone do wykorzystania w procesie przemysłowym lub do celów produkcyjnych bądź komercyjnych, takie jak: gotowe wyroby do indywidualnego wykorzystania, wyposażenie kapitałowe dla kompletnych zakładów lub fabryk, usługi;
- kompletne zakłady lub fabryki – kompletne obiekty produkcyjne o wysokiej wartości, wymagające wykorzystania dóbr kapitałowych.

Warunki udzielenia pomocy wiązanej mają na celu zagwarantowanie równych warunków konkurencji w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych na rynkach międzynarodowych. Polityka pomocy wiązanej powinna zapewniać potrzebne zasoby zewnętrzne dla krajów, sektorów lub projektów o niewielkim lub nieistniejącym dostępie do finansowania rynkowego, jak również gwarantować najlepsze wykorzystanie środków pieniężnych, minimalizowanie zakłóceń w handlu oraz przyczyniać się do efektywnego i prorozwojowego wykorzystania tych zasobów.

Minimalny poziom stóp oprocentowania kredytów eksportowych w państwach będących uczestnikami Porozumienia OECD wyznaczone są przez stopy CIRR (stopy referencyjne oprocentowania rynkowego) i ogłaszane okresowo przez Sekretariat Rady OECD dla poszczególnych walut wszystkich uczestników Porozumienia OECD. W Polsce obowiązuje ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. *o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych*⁶², która określa stałe stopy procentowe

⁵⁹ **Subsydiowanie stopy procentowej:** porozumienie między rządem a bankami lub innymi instytucjami finansowymi, pozwalające na finansowanie wywozu według stałej stopy procentowej równej lub wyższej od stopy CIRR.

⁶⁰ **Pomoc wiązana:** pomoc faktycznie (według prawa lub w praktyce) powiązana z zamówieniami na towary lub usługi z kraju ofiarodawcy lub z ograniczonej liczby krajów, obejmuje pożyczki, dotacje lub pakiety finansowania towarzyszącego, z poziomem koncesjonowania wyższym od 0%. W przypadku dotacji poziom koncesjonowania wynosi 100%. W przypadku pożyczek poziom koncesjonowania stanowi różnica między wartością nominalną pożyczki a zdyskontowaną aktualną wartością przyszłych płatności z tytułu obsługi zadłużenia, które mają być dokonane przez kredytobiorcę. Wspomniana różnica jest wyrażona jako procent wartości nominalnej pożyczki.

⁶¹ **Pomoc niewiązana:** pomoc obejmująca pożyczki lub dotacje, z których wpływy pieniężne są w pełni i swobodnie dostępne do finansowania zamówień z dowolnego kraju.

⁶² Dz. U. z 2019 r. poz. 208.

wyznaczające minimalny poziom stóp oprocentowania kredytów eksportowych w państwach będących uczestnikami Porozumienia OECD w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych z dnia 4 kwietnia 1978 r. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w terminie do 5 dnia każdego miesiąca, ustala i informuje Bank Gospodarstwa Krajowego oraz Sekretariat Rady OECD o wysokości stałych stóp procentowych dla złotego, w tym w szczególności stóp CIRR.

W interesie przejrzystości, państwa członkowskie UE zobowiązane są do przesłania Komisji rocznego sprawozdania z działalności szczegółowo przedstawiającego:

- aktywa i pasywa;
- zapłacone roszczenia i odzyskane kwoty;
- nowe zobowiązania;
- zaangażowania;
- składki;
- ryzyko środowiskowe i sposób, w jaki jest ono uwzględniane.

W rocznym sprawozdaniu z działalności państwa członkowskie opisują, w jaki sposób ryzyka środowiskowe, które mogą powodować inne istotne zagrożenia, są uwzględniane w działalności AKE w zakresie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych.

Pomoc wiązana RP dla Angoli z 2010 r.

Między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli została zawarta umowa o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, sporządzona w Luandzie dnia 27 sierpnia 2010 r. Kredyt był przeznaczony na sfinansowanie 85% wartości kontraktów na dostawy towarów i usług z Rzeczypospolitej Polskiej do Republiki Angoli, w wysokości nieprzekraczającej 60 mln EUR, powiększonej o wartość płatności gotówkowych jako zaliczka (15% wartości kontraktów), na finansowanie projektów w dziedzinie edukacji w Republice Angoli (Wyższa Szkoła Rybołówstwa – II faza, konstrukcja, wyposażenie, obsługa i program edukacyjny). Całość nie miała przekraczać kwoty 70 588,2 tys. EUR.

Niniejsza Umowa, projekty i kontrakty finansowane w ramach tej Umowy nie mogły być zakwestionowane przez OECD co do ich zgodności z wymogami Porozumienia w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych.

Poszczególne kontrakty handlowe wdrażające projekty finansowane Kredytem, musiały być zawarte zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy. Kontrakty handlowe miały być zawarte przez przedsiębiorców polskich i importerów z Republiki Angoli w terminie dwóch lat od daty wejścia w życie niniejszej Umowy (daty podpisania), czyli od 27 sierpnia 2010 r.

Spłata każdorazowego wykorzystania Kredytu przez Rząd Republiki Angoli na rzecz Rządu Rzeczypospolitej Polskiej miała następować w 64 równych, półrocznych, kolejnych ratach, płatnych w EUR 15 marca i 15 września danego roku, po upływie dwuletniego okresu karencji od daty każdorazowego wykorzystania Kredytu. Pierwsza rata miała być płatna w pierwszym terminie płatności, po upływie dwuletniego okresu karencji od daty wykorzystania Kredytu.

Kredyt miał być oprocentowany w wysokości 0,2% rocznie, a odsetki płatne w EUR, w półrocznych, kolejnych ratach, od daty każdorazowego wykorzystania Kredytu, za okresy odsetkowe kończące się 15 marca i 15 września danego roku. Pierwsza płatność odsetek przypadała w końcu okresu odsetkowego, w którym miało miejsce wykorzystanie Kredytu. W przypadku gdyby Rząd Republiki Angoli nie dokonał płatności wynikających z niniejszej Umowy zgodnie z terminem ich zapadalności, od niezapłaconych kwot miały być naliczane odsetki karne w wysokości 2% rocznie ponad stopę podstawową.

Płatności dla polskich przedsiębiorców z tytułu kontraktów handlowych realizowanych w ramach niniejszej Umowy miały być dokonywane na warunkach określonych Umową do dnia wykonania tych kontraktów, stosownie do określonych w nich warunków.

Wszystkie spłaty związane z wykorzystywaniem kredytu z tytułu wykonywania kontraktów przyjętych do realizacji na podstawie niniejszej Umowy miały być dokonywane na warunkach obowiązujących w dniu wejścia w życie tych kontraktów.

Zmiany do niniejszej Umowy mogły być wprowadzone wyłącznie w drodze wymiany not między Umawiającymi się Stronami i wchodzić w życie z dniem otrzymania noty późniejszej. Umowa miała pozostawać w mocy do czasu całkowitego wypełnienia przez obie strony zobowiązań.

Kierując się pragnieniem wsparcia rozwoju gospodarczego i dobrobytu Republiki Angoli oraz pogłębiania współpracy gospodarczej między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Angoli, Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Angoli podpisały w Luandzie dnia 6 marca 2017 r. umowę o udzieleniu kredytu w ramach pomocy związanej oraz porozumienie podpisane w Warszawie dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie zmiany tej umowy⁶³, w wysokości nieprzekraczającej 60 mln USD, na finansowanie projektów związanych z Akademią Rybołówstwa w Namibe w Republice Angoli. Kredyt będzie przeznaczony na sfinansowanie 95% wartości kontraktów na dostawę towarów i usług z Rzeczypospolitej Polskiej do Republiki Angoli.

Całkowita wartość dostaw towarów i usług z Rzeczypospolitej Polskiej do Republiki Angoli, finansowanych w ramach niniejszej Umowy, nie będzie przekraczać kwoty 63 157,9 tys. USD, co stanowi wartość Kredytu powiększoną o wartość zaliczki (5% wartości kontraktów płatne w USD przez importerów z Republiki Angoli). Płatności dla polskich przedsiębiorców będą dokonywane przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentowany przez Ministra Finansów, za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego, działającego w imieniu Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, upoważnionego do obsługi Kredytu ze środków budżetu państwa Rzeczypospolitej Polskiej w PLN, stosownie do warunków kontraktów. Wszystkie

Pomoc wiązana RP
dla Angoli z 2017 r.

⁶³ M.P. z 2017 r. poz. 381, ze zm. M.P. z 2019 r. poz. 264. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej dnia 18 stycznia 2017 r. udzieliła zgody na związanie Rzeczypospolitej Polskiej Umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy związanej, przez podpisanie (obwieszczenie rządowe z dnia 30 marca 2017 r. – M.P. z 2017 r. poz. 382, zmiana, która weszła w życie 21 grudnia 2018 r. – obwieszczenie rządowe z dnia 7 marca 2019 r. – M.P. z 2019 r. poz. 265).

projekty i poszczególne kontrakty finansowane w ramach tej Umowy, uważa się za zgodne z przepisami OECD dotyczącymi pomocy wiązanej, zdefiniowanymi w Porozumieniu OECD i w innych właściwych dokumentach.

Rzeczpospolita Polska miała notyfikować OECD niniejszą Umowę, wszystkie projekty i kontrakty finansowane w ramach Kredytu zgodnie z procedurami zawartymi w Porozumieniu OECD. W przypadku zastrzeżeń OECD, co do zgodności notyfikowanych projektów lub poszczególnych kontraktów z postanowieniami tego Porozumienia, kontrakty nie będą finansowane niniejszą Umową, bez względu na fakt, że poszczególne kontrakty w ramach projektów zostały zaakceptowane przez Umawiające się Strony.

Poszczególne kontrakty wdrażające projekty finansowane Kredytem muszą być zawarte zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy. Dokumenty eksportowe, w szczególności faktury prezentowane przez strony kontraktu powinny zawierać klauzulę w *ramach Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej sporządzonej w dniu 6 marca 2017 r.*

Poszczególne kontrakty finansowane Kredytem miały być zawarte przez polskich przedsiębiorców (mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej), i importerów z Republiki Angoli nie później niż do dnia 31 grudnia 2018 r., a przed zmianą z dnia 22 marca 2019 r. miały być zawarte w terminie roku od daty wejścia w życie umowy, czyli od 6 marca 2017 r. do 6 marca 2018 r. i miały być zaakceptowane przez Umawiające się Strony zgodnie z przyjętą procedurą przez Ministerstwo Finansów Republiki Angoli i Ministerstwo Finansów Rzeczypospolitej Polskiej. Procedura akceptacyjna nie mogła przekroczyć 60 dni dla każdej z Umawiających się Stron. Każda z Umawiających się Stron mogła dodatkowo uzależnić akceptację kontraktów, w szczególności od dobrej sytuacji finansowej stron kontraktu, uregulowania podatków i opłat publiczno-prawnych, pozytywnie udokumentowanego realizowania transakcji w handlu międzynarodowym, złożenia oświadczenia o przestrzeganiu postanowień niniejszej Umowy oraz przepisów OECD. Wartość towarów i usług polskiego pochodzenia w ramach danego kontraktu finansowanego na mocy niniejszej Umowy nie może być niższa niż 60% wartości tego kontraktu.

Spłata każdorazowego wykorzystania Kredytu przez Rząd Republiki Angoli na rzecz Rządu Rzeczypospolitej Polskiej będzie następowała w USD w 70 równych, półrocznych, kolejnych ratach, płatnych 15 lutego i 15 sierpnia danego roku, po upływie pięcioletniego okresu karencji od daty każdorazowego wykorzystania Kredytu. Pierwsza rata jest płatna w pierwszym terminie płatności, po upływie pięcioletniego okresu karencji od daty wykorzystania Kredytu. Kredyt będzie oprocentowany w wysokości 0,3% rocznie. W przypadku gdyby Rząd Republiki Angoli nie dokonał płatności wynikających z niniejszej Umowy zgodnie z terminem ich zapadalności, od niezapłaconych kwot będą naliczane odsetki karne w wysokości 2% rocznie ponad stopę podstawową.

ZAŁĄCZNIKI

Według Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r. okoliczności powodujące utratę mocy obowiązującej umowy międzynarodowej w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej, inne niż jej wypowiedzenie przez Rzeczpospolitą Polską, to m.in.:

- 1) wypowiedzenie umowy dwustronnej przez drugą stronę umowy;
- 2) zawarcie i wejście w życie nowej umowy dotyczącej tego samego przedmiotu, która jest nie do pogodzenia z umową wcześniejszą (art. 59 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 r.);
- 3) brak sukcesji w odniesieniu do umowy (w sytuacji powstania nowego państwa na skutek rozpadu, secesji, zjednoczenia lub w sytuacji inkorporacji);
- 4) całkowity brak możliwości dalszego wykonywania umowy;
- 5) całkowite wykonanie umowy.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Konwencja wiedeńska o prawie traktatów, sporządzona w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 74, poz. 439).
2. Konwencja o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju wraz z Protokołami dodatkowymi nr 1 i 2 do tej konwencji, stanowiącymi jej integralną część, podpisana w Paryżu w dniu 14 grudnia 1960 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 76, poz. 490).
3. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/179 z dnia 25 września 2017 r. zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1233/2011 w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych (Dz. Urz. UE L 37 z 9.02.2018, s. 1).
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1233/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych oraz uchylające decyzje Rady 2001/76/WE i 2001/77/WE (Dz. U. L 326 z 8.12.2011 r., s. 45, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 27 września 1996 r. o ratyfikacji Konwencji o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Dz. U. Nr 128, poz. 603)
6. Ustawa z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 127, ze zm.).
7. Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 208).
8. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.).
9. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1896, ze zm.).
10. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 259).
11. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej podpisana w Luandzie dnia 6 marca 2017 r. (M.P. z 2017 r. poz. 381).
12. Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o zmianie Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, podpisanej w Luandzie dnia 6 marca 2017 r. podpisane w Warszawie dnia 21 grudnia 2018 r. (M.P. z 2019 r. poz. 264)
13. Oświadczenie rządowe z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej Umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, podpisaną w Luandzie dnia 6 marca 2017 r. (M.P. z 2017 r. poz. 382).

ZAŁĄCZNIKI

14. Obwieszczenie rządowe z dnia 7 marca 2019 r. w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej Porozumieniem między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o zmianie Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, podpisanej w Luandzie dnia 6 marca 2017 r., podpisanym w Warszawie dnia 21 grudnia 2018 r. (M.P. z 2019 r. poz. 265).
15. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, sporządzona w Luandzie dnia 27 sierpnia 2010 r. (M.P. z 2010 r. Nr 92, poz. 1063).
16. Oświadczenie rządowe z dnia 13 listopada 2010 r. w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej Umową między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Angoli o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej, sporządzoną w Luandzie dnia 27 sierpnia 2010 r. (obwieszczenie rządowe – M.P. z 2010 r. Nr 92, poz. 1064).
17. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw międzyrządowej współpracy kredytowej (Dz. Urz. Min. Fin. poz. 97).

6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Minister Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej
6. Minister Rozwoju, Pracy i Technologii
7. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
8. Rzecznik Praw Obywatelskich
9. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
10. Sejmowa Komisja Gospodarki i Rozwoju
11. Senacka Komisja Gospodarki Narodowej i Innowacyjności